

Länsstyrelsen
Värmland

LÄGESBILDER FRÅN KOMMUNER 2021

Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag 21 enligt
regleringsbrevet för 2021

Innehåll

1	Inledning	1
2	Sammanfattning och Länsstyrelsens kommentarer	1
2.1	Övergripande resultat.....	2
2.2	Beredskap och kapacitet.....	3
2.3	Nyanländas boende och bosättning.....	4
2.4	Skola och utbildning	6
2.5	Socialtjänst och ensamkommande barn och unga	8
3	Genomförande	9
3.1	SKR:s kommungruppsindelning.....	10
3.2	Svarsfrekvens	10
3.3	Vad säger resultaten?	10
4	Resultatredovisning	11
4.1	Beredskap och kapacitet.....	11
4.2	Nyanländas bosättning och boende.....	16
4.3	Skola och utbildning	26
4.4	Socialtjänst.....	37
4.5	Ensamkommande barn och unga	38
5	Bilagor.....	44

1 Inledning

Uppdraget att ta fram lägesbilder om mottagandet av nyanlända och asylsökande avseende boende och verksamheter inom socialtjänst, skola och utbildning fick länsstyrelserna första gången 2017. Årets rapportering avser perioden januari till oktober 2021. Rapporten består av en resultatdel med citat och jämförelser mellan kommungrupper och föregående års svar där det bedömts relevant. För att underlätta jämförelser mellan kommuner har Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s) kommungruppsindelning använts. En sammanfattning med kommentarer från länsstyrelsen finns också med där rapporten utgår från målen i Agenda 2030. Bilagor som är bifogade rapporten är länsrapporter från samtliga länsstyrelser och kommunernas svar på påståendena i form av kartor.

2 Sammanfattning och Länsstyrelsens kommentarer

I denna återrapporering redovisar Länsstyrelsen lägesbilder om kommunernas mottagande av nyanlända och asylsökande avseende beredskap och kapacitet, boende, skola och utbildning, socialtjänst och ensamkommande barn och unga. Rapporten baseras på lägesbildsrapporter från varje länsstyrelse utifrån inkomna enkätsvar från kommuner inom respektive län. Under hösten 2021 genomfördes en nationell enkät som främst bestod av påståendefrågor som kommunerna fick ta ställning till och bedöma i vilken grad de *instämmer*, från *instämmer helt* till *instämmer inte alls*. Kommunerna ombads att kommentera sina svar. Enkäten innehöll även frågor om styrkor och svagheter i kommunernas arbete. 269 av landets 290 kommuner deltog i enkätstudien, vilket ger en svarsfrekvens på 93 procent.

FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030, anger att ingen människa ska lämnas utanför samhället. Alla människor i hela världen ska kunna ta del av utvecklingens framsteg. Inget mål är uppfyllt om det inte är uppfyllt för alla.¹ Samtidigt visar studier att Sverige blir alltmer ojämnt² och det finns grupper i samhället som lämnas utanför, vilket även framkommer i den här rapporten.

Nedan följer en sammanfattning av resultaten och kommentarer med utgångspunkt i de globala målen.

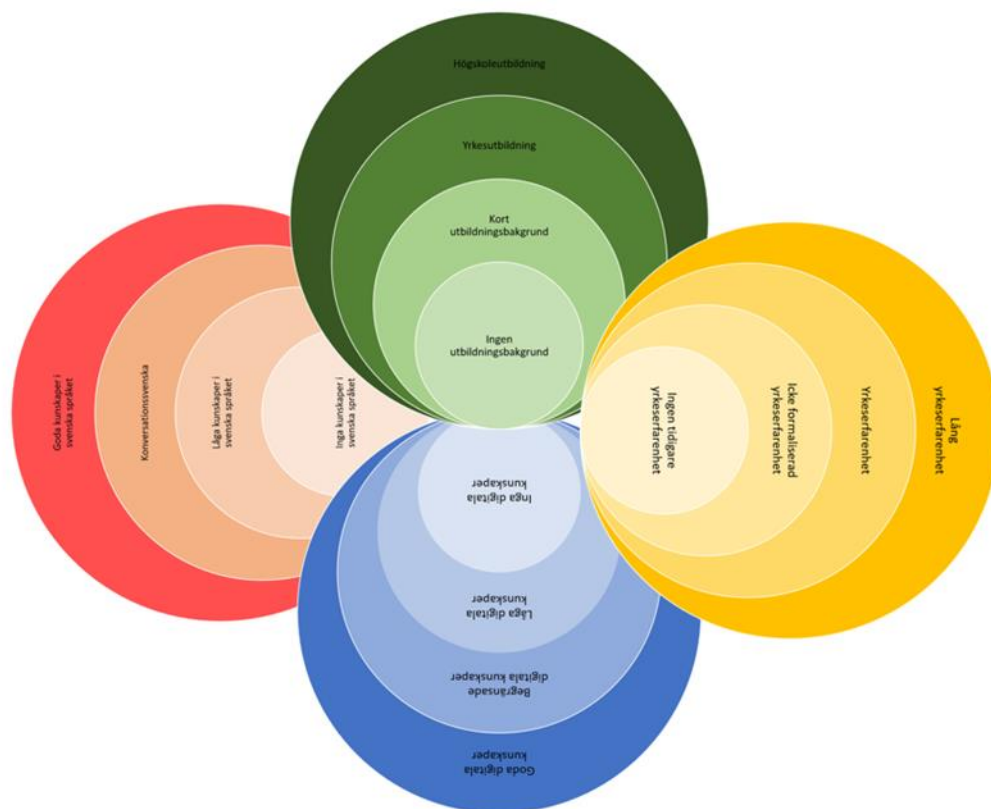
¹ [Agenda 2030 | Globalportalen](#)

² [Lämna ingen utanför \(scb.se\)](#)

2.1 Övergripande resultat

2.1.1 Mottagandet fungerar – men inte lika bra för alla grupper

Det är inga större skillnader i jämförelse med föregående års enkätsvar. Skillnaderna som fanns mellan kommungrupperna består. Likt förra året bedöms mottagandet av nyanlända och asylsökande fungera förhållandevis väl i landet som helhet. Det gäller dock inte för alla individer. Vid en närmare analys går det att se att kommunerna har svårare att möta behov hos de individer som befinner sig i blommans mitt (se bild nedan). Det är många gånger kvinnor som saknar utbildning, yrkeserfarenhet, kunskaper i svenska språket och digitala kunskaper, varför detta inte bara är en jämlikhetsfråga utan också en jämställdhetsfråga.

Det finns också skillnader mellan stad och land. En sammanvägning av svaren pekar på att nyanlända har större möjlighet att få delar av sina behov tillgodosedda om de bosätts eller bosätter sig i storstäder och storstadsnära kommuner än i övriga kommungrupper. Det gäller då till exempel om du har funktionsnedsättning, hälsoproblematik, kort utbildningsbakgrund eller om du talar ett mindre vanligt språk. Det finns dock andra fördelar om du bosätts eller bosätter dig i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad. Till exempel möjlighet till en tryggare och mer långsiktig boendesituation.

2.1.2 Resultaten gällande bosättning/boende och Arbetsförmedlingen sticker ut

Svaren gällande kommunernas kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation, kommunernas förmåga att möta gruppens bostadsbehov och samverkan med Arbetsförmedlingen sticker ut. Det är fler kommuner som svarade med alternativet *instämmer inte alls* och *instämmer i låg grad*, samt *instämmer delvis* jämfört med övriga frågor.

Även i år särskiljer sig storstäder och storstadsnära kommuner när det gäller frågor om nyanländas bosättning och boende, särskilt Stockholms län där kommunerna *inte instämmer* i lika hög grad med påståendena.

2.2 Beredskap och kapacitet

Under rubriken beredskap och kapacitet redovisas fyra frågor. Tre av dem är nya för i år. Merparten av kommunerna bedömer att de har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet vid ett minskat eller oförändrat mottagande, men att de skulle ha sämre förmåga vid ett ökat mottagande. Det som lyfts fram som utmanande vid ett ökat mottagande är bland annat bristen på bostäder, att mottagandet har varit stort en längre tid tillbaka och att situationen är pressad, men också att det är svårt att skala upp verksamheten på kort tid när personal har slutat.

På frågan om kommunen ser skillnader i behov och utfall utifrån kön, och vilken hänsyn de i så fall tar till detta i mottagandet av nyanlända och asylsökande nämner flera kommuner att kvinnor ofta är i behov av särskilda insatser. Särskilt ensamstående kvinnor med barn. En del kommuner uppger att kvinnor har en längre väg till självförsörjning och att integrationen tar längre tid. Flera kommuner uppger också att kvinnorna tenderar att ha låg utbildningsnivå.

Många kommuner instämmer till viss del eller instämmande på frågan om kommunen har särskilda rutiner och arbetssätt för det initiala mottagandet av nyanlända med funktionsnedsättning, hälsoproblematik och/eller kort utbildningsbakgrund. En jämförelse mellan olika kommungrupper visar att storstäder och storstadsnära kommuner instämmer i högre grad än övriga kommungrupper.

Samverkan med olika aktörer i mottagandet bedöms fungera bäst med Migrationsverket, följt av regionen och civilsamhället. Svaren är inte lika instämmande vad gäller samverkan med Arbetsförmedlingen. Flera kommuner uppger att Arbetsförmedlingens omorganisation och centralisering har gjort det svårare att samarbeta med myndigheten. Kommunerna nämner också att de saknar samverkansrutiner och att det var enklare när det fanns en kontaktperson på Arbetsförmedlingen.

Länsstyrelsen menar att det behövs ytterligare åtgärder för att nå mål 5 i Agenda 2030 som handlar om jämställdhet och som innebär en jämn fördelning av makt, inflytande och resurser. Svaren gällande beredskap och kapacitet, tillsammans med andra svar i enkäten, tyder på att det finns mycket kvar att göra. Det är tydligt att kvinnor hamnar efter och att det behövs fler insatser för att utjämna skillnader mellan könen. Det är då särskilt problematiskt att många kommuner upplever att samverkan med Arbetsförmedlingen inte fungerar optimalt eller saknas, bland annat vad gäller de som omfattas av utbildningsplikten. Återigen är det de

svagaste, många gånger kvinnor, som hamnar i kläm. Det är för dem det är särskilt viktigt att samhällsfunktionerna fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Länsstyrelsen vill understryka den i många fall bristande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Flera rapporter visar att samverkan brister eller ibland saknas helt. Till exempel SKR:s rapport från hösten 2021 ”Samverkansdelegationen – Kommunernas lägesbild av samverkan kring nyanlända³” och Länsstyrelsens återrapporteringar avseende år 2021. Kommunerna upplever att de behöver ta ett stort ansvar och stötta individerna i dialogen med Arbetsförmedlingen. Att samverkan brister eller inte fungerar optimalt är också något som länsstyrelserna erfar utifrån dialoger med kommunerna.

2.3 Nyanländas boende och bosättning

Likt förra året är det runt 65 procent av kommunerna som *instämmer helt, i hög grad* eller *delvis* med att de erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt, antingen direkt vid mottagandet eller de närmaste åren efter anvisning. Det som främst erbjuds är tillsvidarekontrakt direkt vid ankomst eller andrahandskontrakt som övergår i ett tillsvidarekontrakt efter en kortare tid eller efter några år. Samtidigt är det ungefär 30 procent av kommunerna som uppger att de inte erbjuder tillsvidarekontrakt alls, utan erbjuder endast boende i två år. Det rör sig om storstäder och storstadsnära kommuner, vilka tar emot en större andel av de anvisade nyanlända.

Över 70 procent av kommunerna *instämmer helt, i hög grad* eller *delvis* med att nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i kommunen. Det är ingen större förändring jämfört med föregående år. Kommentarer tyder på att det främst är kommunerna som förser anvisade nyanlända med bostäder. Att hitta ett tillsvidarekontrakt på egen hand bedöms tämligen svårt. Det är lättast att hitta eller få ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt på egen hand i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, följt av större städer och kommuner nära större stad.

Precis som förra året är det en klar majoritet av kommunerna som helt eller i hög grad instämmer med att anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer.

Cirka 60 procent *instämmer helt* eller *i hög grad* med att anvisade nyanlända bosätts i bostäder där högst två familjemedlemmar (vuxna och/eller barn) delar sovrum, och där familjen har ett eget kök och vardagsrum som inte används som sovrum. 30 procent *instämmer delvis*. Det som anses utmanande är att hitta tillräckligt stora bostäder för större barnfamiljer, vilket ofta leder till trångboddhet. En jämförelse mellan kommungrupper visar också att det är större risk att hamna i trångboddhet vid anvisning till storstäder och storstadsnära kommuner, jämfört med övriga kommungrupper.

Likt förra året är det flera kommuner som nämner samverkan med det kommunala bostadsbolaget som en styrka i kommunens arbete med boende för anvisade nyanlända. Det som bland annat beskrivs som en svaghet är att det saknas bostäder, särskilt större lägenheter. Ett antal kommuner lyfter också att

³ [Samverkansdelegationen 20210930 \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/samverkansdelegationen-20210930)

lägenheterna de får fördelade till målgruppen är i områden med socioekonomiska utmaningar, vilket ökar segregationen.

Länsstyrelsen konstaterar att i de kommuner (cirka 30 procent) som inte erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i kommunen och där det inte heller finns goda möjligheter att på egen hand hitta ett sådant innebär mottagandet på anvisning i många fall en otrygg bostadssituation. Det finns således mer att göra för att nå mål 11 i Agenda 2030 och delmålet om att säkra tillgång till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder för alla.

Länsstyrelsen vill understryka bostadens betydelse för integration, etablering och barns uppväxtvillkor. Regeringens intention är att kommuner i så stor utsträckning som möjligt bör erbjuda de nyanlända som omfattas av anvisningar permanenta bostäder⁴. När det inte är möjligt menar Länsstyrelsen att längden på tillfälliga bostadskontrakt bör anpassas till den tid det rimligen tar att etablera sig på bostadsmarknaden i kommunen. Parallellt är frågan om nyanländas bosättning bredare än endast bosättningslagen. Arbetet med nyanländas bosättning behöver i högre grad kopplas till barnperspektivet, de långsiktiga bostadsförsörjningsfrågorna, frågor om strukturell hemlöshet, segregation och arbetsmarknadsfrågor.

2.3.1 Självbosatta nyanlända

På frågan om kommunerna har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation finns det en viss spridning mellan svarsalternativen, men flest kommuner har valt *instämmer delvis*. Resultatet liknar fjolårets. Flera kommuner nämner att de kommer i kontakt med målgruppen först när de självbosatta tar kontakt med kommunen, till exempel vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Det som sticker ut är att storstäder och storstadsnära kommuner inte instämmer i lika hög grad med påståendet som övriga kommungrupper. En förklaring skulle kunna vara att mindre och mellanstora kommuner, utifrån sin storlek, har en bättre överblick över vilka som flyttar in till kommunerna.

Vad gäller kommunens förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov är det ungefär 40 procent som *instämmer i låg grad* eller *inte alls* med påståendet att kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov. En dryg tredjedel *instämmer delvis* och resterande *instämmer helt, i hög grad* eller har valt *kan ej bedöma*. Det är ändå något fler kommuner som är mer instämmande jämfört med förra året. De kommuner som är mer instämmande uppger bland annat att de har bra eller relativt god tillgång till bostäder och att de arbetar för att alla i kommunen ska leva i bra bostäder. De som inte instämmer i lika hög grad uppger att det är bostadsbrist och att de inte har möjlighet att erbjuda målgruppen boende. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner bedömer att de i högre grad har möjlighet att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov än övriga kommungrupper. Det är liknande resultat som föregående år.

Syftet med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. Länsstyrelsen menar att kommuners riktlinjer för bostadsförsörjningen därför alltid bör rymma en analys av bostadsbehovet för de grupper som av olika skäl har svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden, vilket i sin tur kräver kunskap om hur situationen ser ut.

⁴ [Prop. 2015/16:54 Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända](#)

Generellt präglar trångboddhet, bostadsbrist, upprepade uppbrott och flyttar många självbosattas bostadssituation^{5 6}.

2.4 Skola och utbildning

2.4.1 Skola

Kommunerna bedömer att de generellt har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom förskola, grundskola och gymnasium. I praktiken innebär det alltifrån att en eller några skolor i en kommun har introduktionsinsatser till ett systematiserat/formaliserat mottagande med riktlinjer och samsyn som gäller alla skolor i hela kommunen.

Vad gäller kommunernas förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk visar svaren att något fler än hälften av kommunerna bedömer att de har god förmåga vad gäller grundskola och strax under hälften vad gäller gymnasium. Det är också många kommuner som valt *instämmer delvis*. De som är mer instämmande uppger att de kan erbjuda stöd på många olika språk, medan de som *instämmer delvis* eller i lägre grad uppger att det helt beror på vilket språk som avses. Det anses svårt inom vissa mindre språkgrupper.

En jämförelse mellan kommungrupperna visar att storstäder och storstadsnära kommuner, likt förra året, har bäst förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk. Det gäller för såväl grundskola som gymnasium.

Över hälften av kommunerna anser att de har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare vad gäller förskola och grundskola och något under hälften vad gäller gymnasiet. Det är omkring en tredjedel som valt *instämmer delvis* för alla nivåer. Flera kommuner uppger att de bjuder in till ett introduktionssamtal och att modersmålslärare är en viktig länk mellan skola och föräldrar under terminerna. En del kommuner uppger att de erbjuder riktade föräldramöten och/eller föräldramöten med tolk till nyanlända föräldrar. De som inte är lika instämmande i sina svar bedömer bland annat att det ibland blir svårt med språket vid kommunikationen med nyanlända föräldrar.

Styrkor som flera kommuner lyfter är att det finns upparbetade rutiner och god samverkan för mottagandet av nyanlända och asylsökande elever, generellt. Det som nämns som svagheter är bland annat att det är svårt att rekrytera studiehandledare på modersmål, särskilt gällande vissa språk.

Länsstyrelsen konstaterar att introduktionsinsatser skiljer sig åt mellan skolor inom kommunerna. Bristen på studiehandledare försvårar möjligheten för elever, framför allt tillhörande mindre språkgrupper, att få studiehandledning på modersmål i den omfattning som de har rätt till. Tillgången på studiehandledning på modersmål skiljer sig åt i landet och påverkar även kommunernas möjlighet till föräldrasamverkan. Enkätsvaren visar att samverkan med föräldrar fungerar bättre med resursstarka vårdnadshavare som talar de större språken och där det finns tillgång till tolk.

⁵ [Bostadsbehov för särskilda grupper - Planering för bostadsförsörjning - Boverket](#)

⁶ [Nyanlända - Planering för bostadsförsörjning - Boverket](#)

Elever med utländsk bakgrund har sämre förutsättningar att nå målen i svensk skola⁷. För att bryta detta mönster är det viktigt att fortsätta arbeta för ett systematiserat och likvärdigt mottagande av nyanlända elever för att nå mål 4 i Agenda 2030 som handlar om god utbildning för alla.

2.4.2 Utbildning

Merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att de har god förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning, svenska för invandrare (sfi) och samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov. Kommentarer som kommunerna har lämnat ger dock en mer nyanserad bild. Kommunerna uppger att de har ett stort utbud av olika kurser på dagtid, kvällstid och på distans. Men de lyfter också att det finns utmaningar med att till exempel erbjuda anpassad utbildning för de med allra kortast skolbakgrund och med låg studieprogression. Vad gäller samhällsorienteringen tar ett antal kommuner upp att det i vissa fall tar tid att få ihop grupper på minde förekommande språk och att det kan bli långa resvägar för de nyanlända. En jämförelse mellan kommungrupper visar att storstäder och storstadsnära kommuner har något bättre förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning och samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov än övriga kommungrupper. Det finns ingen tydlig skillnad mellan kommungrupperna vad gäller sfi.

Merparten av kommunerna uppger att de har god förmåga att erbjuda vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för personer som omfattas av utbildningsplikten. Även här ger kommentarerna en mer nyanserad bild. Kommunerna uppger att utbudet många gånger finns, men att målgruppen ofta saknar förutsättningar att ta till sig kunskapen i kurserna på grund av begränsade kunskaper i svenska, studieovana och begränsad digital kunskap.

En klar majoritet av kommunerna anser att de har god förmåga att anpassa samhällsorienteringen till förändringar i mottagandet av nyanlända. Det som många kommuner nämner är att de har möjlighet att anpassa samhällsorienteringen till förändringar i mottagandet genom att de har byggt in en viss flexibilitet i systemet. Kommunerna som inte är lika instämmande uppger bland annat att det är svårt att få ihop grupper och att behålla lärare när inflödet är lågt.

Styrkorna som kommunerna nämner vad gäller sfi, övrig kommunal vuxenutbildning och samhällsorientering är bland annat att man har en fungerande och flexibel verksamhet, brett utbildningsutbud, hög kompetens bland lärarna, och att man kan individanpassa i stor utsträckning. Som svagheter nämns, som tidigare, bland annat att det är svårt att nå ut till elever med kort skolbakgrund, att många har låg progression och att samarbetet med Arbetsförmedlingen brister. Andra kommuner nämner att utbud finns men att det inte alltid är anpassat utifrån målgruppens behov. Vidare lyfter ett antal kommuner utmaningen med att kunna erbjuda samhällsorientering på vissa språk.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma regeringen på de fortsatt stora utmaningar som finns i samhället att möta de utbildningsbehov och former för utbildning som många individer med låg formell utbildningsnivå står inför för att etablera sig varaktigt på arbetsmarknaden. Kommunerna uppger att utbud finns för

⁷ [Skolverkets lägesbedömning 2020 - Skolverket](#)

målgruppen, men att det krävs en relativt hög nivå i svenska språket och studievana för att tillgodogöra sig kunskapen. Det ställer även krav på den digitala förmågan. Denna målgrupp saknar generellt förutsättningar för att ta del av utbudet. Att samarbetet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen brister medför ytterligare utmaningar. Det påverkar särskilt personer inom utbildningsplikten, men också andra grupper inom etableringen. Det finns således ett stort behov av att arbeta vidare med Agenda 2030, mål 4 och säkra rätten till god utbildning för alla samt i förlängningen mål 8 om anständiga arbetsvillkor för alla för en varaktig arbetsmarknadsetablering.

2.5 Socialtjänst och ensamkommande barn och unga

2.5.1 Socialtjänst

Merparten av kommunerna bedömer att de har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten. Det är ungefär samma svar som förra året. De kommuner som instämmer med påståendet tar upp att de har upparbetade rutiner och arbetssätt för att hjälpa målgruppen. De som inte instämmer i lika hög grad nämner bland annat att samverkan inom kommunen inte fungerar och att det är svårt att få tag i tolk.

2.5.2 Ensamkommande barn och unga

Ungefär hälften av kommunerna uppger att de har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år och ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd. En fjärdedel har valt *instämmer delvis*. Det som flertalet kommuner erbjuder är HVB, (oftast inte i den egna kommunen) familjehem eller stödboende. De som *instämmer delvis* eller i *låg grad* nämner att de inte längre har HVB i egen regi utan får köpa plats av en annan aktör. Bostadsbrist nämns också.

Hälften av kommunerna anser att de har god förmåga att anpassa insatser för att möta individuella behov och motverka social problematik och att barn avviker. En tredjedel har valt *instämmer delvis*. Kommunerna som är instämmande nämner att det finns kompetens, erfarenhet och rutiner för arbetet med målgruppen. De som inte är lika instämmande uppger bland annat att barnen placeras i en annan kommun och att de inte har några särskilda insatser för målgruppen.

Merparten av kommunerna har valt *instämmer delvis* vad gäller förmågan att anpassa kapaciteten i mottagandet av ensamkommande barn och unga till förändrade behov. I övrigt är det i stort en jämn fördelning mellan instämmande och mindre instämmande svar. De som instämmer med påståendet lyfter att de har en flexibilitet och möjlighet att relativt snabbt ställa om till förändrade behov. Andra kommuner som *instämmer delvis* tar upp att det beror på hur många ensamkommande barn det skulle röra sig om. Av de som inte instämmer med påståendet är det många som tar upp att de saknar boendelösningar och personella resurser.

Mer än hälften av kommunerna uppger att de följer gällande regionala rutiner avseende ensamkommande barn som försvinner. Värt att notera är att en tredjedel har valt *kan ej bedöma*. Många av kommunerna som instämmer tar upp att de följer de rutiner som finns. De som har valt *kan ej bedöma* uppger olika anledningar till det. I vissa fall saknar svarande information, i andra fall kan det

vara så att kommunen inte tagit emot några ensamkommande barn den senaste tiden, eller att rutiner saknas.

Merparten av kommunerna bedömer att de har god förmåga att skyndsamt anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till barn med uppehållstillstånd och utse en god man till asylsökande ensamkommande barn. Resultatet liknar fjolårets. Kommunerna som instämmer uppger bland annat att de har god tillgång till såväl god man som särskilt förordnad vårdnadshavare. De som instämmer i lägre grad tar bland annat upp att det är långa handläggningstider och/eller att de inte tagit emot några ensamkommande barn under perioden som avses.

Kompetent och engagerad personal är det flera kommuner som lyfter som en styrka i arbetet med ensamkommande barn och unga. Likaså att man har byggt upp en gedigen erfarenhet efter att ha tagit emot många ensamkommande barn under en längre tid. Svagheter som många kommuner nämner är att kommunens egna stödboenden och HVB har lagts ned. Det minskade antalet som tas emot påverkar också möjligheten att behålla personal.

Länsstyrelsen vill understryka att det är märkbart många kommuner som bedömer att de inte har beredskap för ett eventuellt ökat mottagande av ensamkommande barn och unga. Flera kommuner uppger att de saknar boendelösningar i egen regi för ensamkommande barn, vilket skulle göra det väldigt svårt vid ett ökat mottagande eftersom det samtidigt har blivit svårare att hitta familjehem. När boendalternativ minskar kan det också vara svårt för kommunerna att göra en placering som är bäst anpassad efter barnets/ungdomens behov.

Länsstyrelsen anser att det är problematiskt att så många som var tredje kommun gör bedömningen att de enbart *delvis* förmår anpassa insatser för att möta barnens individuella behov. Det är socialtjänstens uppgift att, i föräldrarnas frånvaro, se till att varje barn får den omsorg barnet behöver. Det finns således mer att göra för att minska ojämlikheten och nå mål 10 i Agenda 2030.

3 Genomförande

I oktober 2021 skickade Länsstyrelsen ut en digital enkät till alla kommuner i landet. Enkäten innehöll påståenden och frågor avseende beredskap och kapacitet, nyanländas boende, skola och utbildning, socialtjänst och ensamkommande barn och unga (ekb). Enkäten bestod av påståendefrågor där kommunerna fick välja i vilken mån de instämde med påståendet. Skalan bestod av *Instämmer helt, instämmer i hög grad, instämmer delvis, instämmer i låg grad, instämmer inte alls* eller *kan ej bedöma*. Efter varje påstående uppmanades kommunerna att kommentera sina svar. Enkäten bestod även av fritextfrågor som berörde styrkor och svagheter i kommunernas arbete, behov och utfall utifrån kön och vilken hänsyn kommunen tar till detta i mottagandet.

En stor förändring av enkäten genomfördes under 2020 och frågor om graden av påverkan på olika verksamheter ersattes av påståendefrågor som bedömdes passa bättre utifrån hur mottagandet sett ut den senaste tiden. Frågorna justerades och länsstyrelserna lade till frågor om beredskap och kapacitet och ett antal kvalitetsfrågor. Justeringar har även gjorts i årets enkät, och nya frågor har tillkommit. Samtidigt går flera frågor att jämföra med föregående års svar.

Sammanställningen av svaren i enkäten ligger till grund för denna rapport, så även länsrapporterna från samtliga länsstyrelser.

3.1 SKR:s kommungruppsindelning

För att kunna visa på skillnader mellan olika kommungruppers svar har SKR:s kommungruppsindelning använts, vilken är framtagen för att kunna jämföra och analysera olika statistiska underlag. Indelningen består av tre huvudgrupper och nio undergrupper och kommunerna har grupperats utifrån olika parametrar som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.⁸ Bedömningen är att detta ger en mer rättvisande bild än att enbart jämföra mellan länen då det ibland finns stora skillnader mellan kommuner inom ett län.

3.2 Svarsfrekvens

93 procent av landets kommuner (269 av 290) besvarade den digitala enkäten vilket utgör ett gediget underlag för rapporten.

3.3 Vad säger resultaten?

En viss försiktighet måste intas vid analysen av svaren. Det är viktigt att komma ihåg att svar kan skilja sig åt beroende på vem i kommunens organisation som har besvarat enkäten. I vissa fall är det individer som arbetar operativt med frågorna och i andra fall har chefer eller personer med en strategisk position besvarat den. De kan ha olika bild av hur mottagandet fungerar. Kommunernas kommentarer tyder på att de tolkar svarsalternativen, exempelvis *instämmer delvis*, på olika sätt. Kommentarererna visar också att det ibland kan vara svårt för kommunerna att endast svara för den tidsperiod som enkäten avser utan svarar utifrån en längre tidshorisont. Det vi också ser är att kommunerna kan ha svarat instämmande i påståendet, men att de sedan är mer kritiska i sina kommentarer. Vi kan inte dra för stora slutsatser utifrån specifika svar, men tillsammans med övrig kunskap får vi en förhållandevis bra nulägesbild hur mottagandet av nyanlända och asylsökande fungerar i Sverige.

⁸ [Kommungruppsindelning 2017 - SKR](#)

4 Resultatredovisning

Nedan presenteras svaren på respektive påstående/fråga. Diagrammen (staplar och cirklar) visar antal svarande kommuner. Övriga stapeldiagram visar kommungruppsjämförelser som andelar i procent.

Svarsalternativ:

- Instämmer helt
- Instämmer i hög grad
- Instämmer delvis
- Instämmer i låg grad
- Instämmer inte alls
- Kan ej bedöma

4.1 Beredskap och kapacitet

4.1.1 Kommunen har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända vid ett minskat, oförändrat eller ökat mottagande:

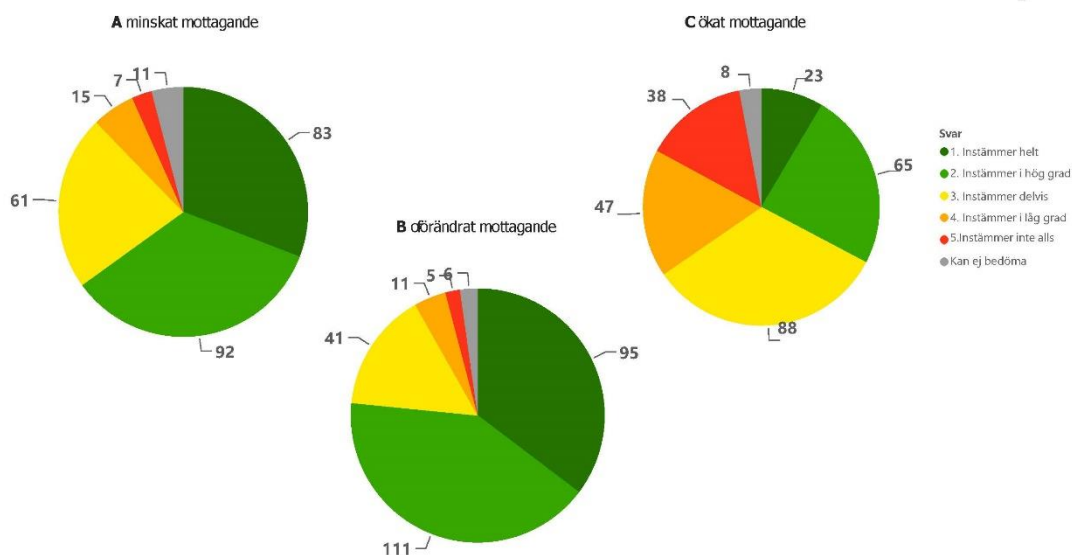

Diagram 1.1: Kommunen har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända vid ett minskat, oförändrat eller ökat mottagande

Diagram 1.1 och cirkelarna A och B visar att merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet om att de har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet vid ett minskat eller oförändrat mottagande.

Kommunerna instämmer dock inte i lika hög grad vad gäller ett ökat mottagande, se diagram C. Fler kommuner har då valt *instämmer delvis, i låg grad* eller *inte alls*. Det som lyfts fram som utmanande vid ett ökat mottagande är bland annat bristen på bostäder, att mottagandet har varit stort en längre tid tillbaka och att situationen är pressad, men också att det är svårt att skala upp på kort tid när personal har slutat. Kommunerna som är mer instämmande med påståendet upplever att de har en flexibel organisation och förmåga att ställa om. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Bostadsbrist i kommunen, svårt att hitta lediga bostäder vid ökat mottagande.

[...] har haft ganska stort mottagande sedan 2015 av självbosatta nyanlända med uppehållstillstånd. Våra verksamheter samt boendesituationen är redan hårt pressade.

När mottagandet minskar och stadstödet minskar kraftigt blir det svårt att hålla kvar en kompetent organisation. När mottagandet når en gräns för att finansiera organisationen tappar kommunen kompetensen och det blir svårt att skala upp på kort tid.

Vi har väl anpassad organisation, som enkelt kan förändras vid behov. De allra flesta funktionerna insamlade under en förvaltning med flexibel förändringsförmåga

4.1.2 Ser ni några skillnader i behov och utfall utifrån kön, och vilken hänsyn tar ni i så fall till detta i mottagandet av nyanlända och asylsökande?

Flera kommuner nämner att kvinnor ofta är i behov av särskilda insatser. Särskilt ensamstående kvinnor med barn. En del kommuner uppger att kvinnor har en längre väg till självförsörjning och att integrationen tar längre tid. Ett antal kommuner uppger också att kvinnorna tenderar att ha låg utbildningsnivå. Insatser som kommunerna genomför handlar bland annat om att man i arbetsmarknadsinsatser vänder sig med riktade insatser till kvinnor eller att man tydligt ger information till båda makarna. Kurser för föräldralediga och kvinnogrupper där man lyfter frågor om bland annat jämställdhet nämns också. Det ska dock tilläggas att det även är många kommuner som uppger att de inte ser några skillnader i behov och utfall utifrån kön. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

De flesta som vi har tagit emot senaste året har varit ensamma kvinnor med barn, det mottagandet kräver mera stöd och insatser än när bägge föräldrar finns med.

Vi ser framför allt att kvinnor halkar efter männen i självförsörjning och integration på lång sikt. Inte att det är stora skillnader i det inledande skedet. Vissa satsningar görs för att hjälpa kvinnor in i arbets- och samhällsliv, framför allt efter etableringen.

Kvinnor har oftare en låg utbildningsbakgrund och mer sällan erfarenhet av arbete utanför hemmet. Mer insatser krävs från kommunens sida och tiden för att etablera sig är betydligt längre. Genom att ha anpassade insatser hos arbetsmarknadsenheten, ex pedagogisk resurs, möts detta behov i kommunen.

4.1.3 Kommunen har särskilda rutiner och arbetssätt för det initiala mottagandet av nyanlända med funktionsnedsättning, hälsoproblematik och/eller kort utbildningsbakgrund:

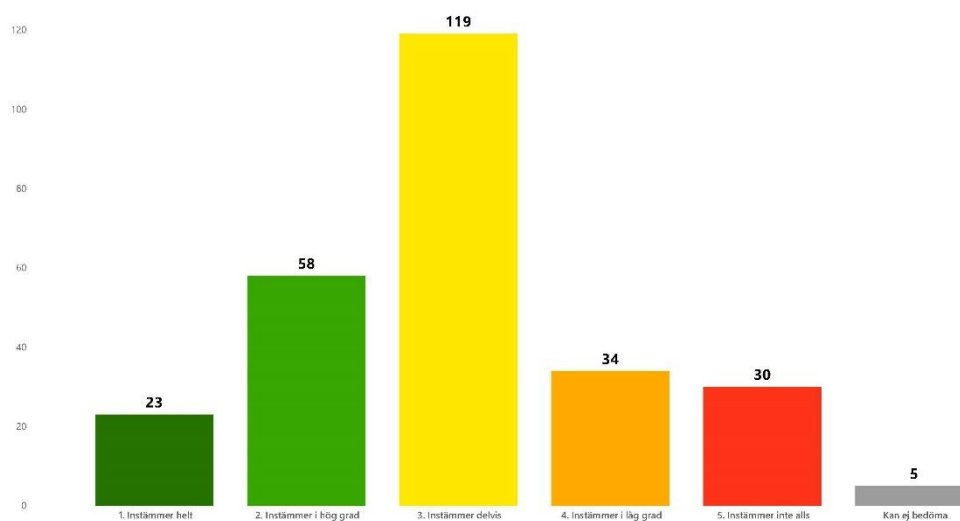

Diagram 2.1: Kommunen har särskilda rutiner och arbetssätt för det initiala mottagandet av nyanlända med funktionsnedsättning, hälsoproblematik och/eller kort utbildningsbakgrund

Diagram 2.1 visar att nästan hälften av kommunerna *instämmer delvis* med påståendet. Knappt en tredjedel *instämmer helt* eller *i hög grad* och cirka en femtedel *instämmer inte alls* eller *i låg grad* med påståendet och ett fåtal har valt *kan ej bedöma*. Kommuner som uppger att de har rutiner för det initiala mottagandet nämner bland annat att de har goda samarbeten mellan kommunens olika verksamhetsområden. I det initiala mottagandet erbjuds bland annat hälsocoacher, integrationsstödjare, ett särskilt pedagogiskt stöd samt svenskaträning för personer med kort utbildningsbakgrund. Ett antal kommuner uppger också att de får stöd från en resursperson på Migrationsverket.

Bra samarbete/kommunikation mellan kommunens olika verksamheter underlättar samordningen kring de nyanlända med särskilda behov.

Vi har under 2021 initierat att samtliga kvotflyktingar får en kontaktperson med språkkunskap i en nyanländas modersmål som extra stöd i mottagandet. Processkarta om spec kvotflyktingar är framtagen.

[...] Gällande nyanlända med kort utbildningsbakgrund så kopplar vi bl.a in särskilt pedagogiskt stöd.

En hälsocoach hanterar på individnivå hälsoundersökningar och andra speciella medicinska insatser och följer upp dessa.

Vi har inga särskilda rutiner anpassade men gör vårt bästa för att arbeta på ett sätt så individen får sina behov tillgodosedda.

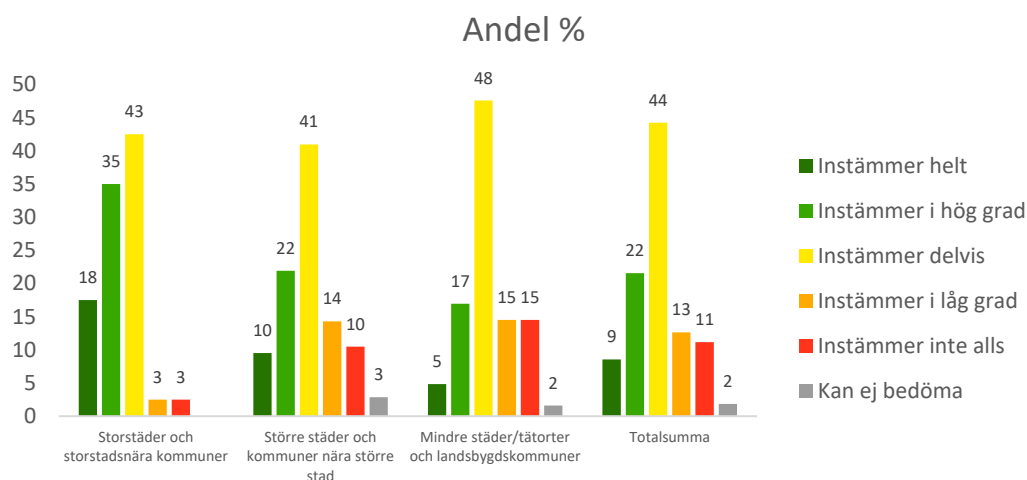

Diagram 2.2: Olika kommungruppers svar gällande särskilda rutiner och arbetssätt för det initiala mottagandet av nyanlända med funktionsnedsättning, hälsoproblematik och/eller kort utbildningsbakgrund

Diagram 2.2 visar att för samtliga kommungrupper har över 40 procent svarat att de *instämmer helt* i frågan. Sammantaget har dock gruppen storstäder och storstadsnära kommuner i högre utsträckning svarat instämmer i frågan (96 procent har svarat *instämmer helt*, *i hög grad* eller *delvis*) än övriga kommungrupper. De är också färre i kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner som instämmer i låg grad eller *inte alls*. Resultatet skulle kunna bero på att storstäder och storstadsnära kommuner har mer resurser att lägga på det initiala mottagandet för grupper som behöver mer stöd.

4.1.4 Kommunen har god samverkan med Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Regionen och civilsamhället i mottagandet av nyanlända och asylsökande:

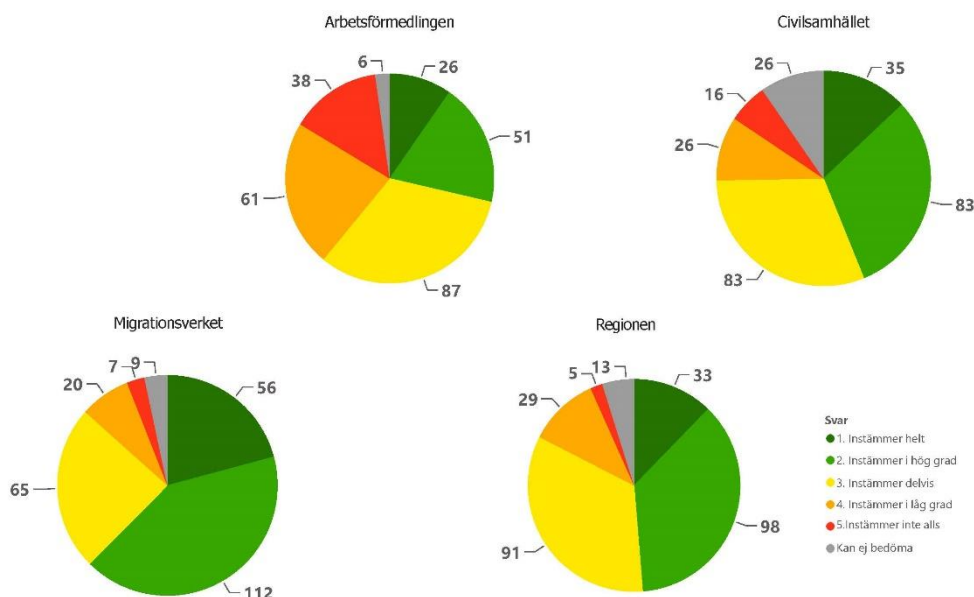

Diagram 3.1: Kommunen har god samverkan med Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Regionen och civilsamhället i mottagandet av nyanlända och asylsökande

Diagram 3.1 visar att kommunerna bedömer att samverkan med Migrationsverket fungerar bäst, följt av regionen och civilsamhället. Svaren är inte lika instämmande vad gäller samverkan med Arbetsförmedlingen. Kommentarer som lämnats rör också främst Arbetsförmedlingen. Flera kommuner uppger att myndighetens omorganisation och centralisering har gjort det svårare att få till samarbete. Andra kommuner nämner att de saknar samverkansrutiner och att det var enklare när det fanns en kontaktperson på Arbetsförmedlingen. Att ha en kontaktperson och att ha myndigheten i kommunen lyfts som något positivt.

Kontaktvägarna till Arbetsförmedlingen är stängda. Skall ske via särskilda telefonnummer och med i förväg inskickat medgivande och svar kan fås inom 48 timmar. Aldrig kontakt med handläggande handläggare [...].

Arbetsförmedlingens samordningsansvar inom etableringen är inte synligt längre. Arbetsförmedlingen är svår att nå och målgruppen hänvisas allt mer till deras digitala tjänster där kommunen i allt större omfattning behöver hjälpa till

Arbetsförmedlingen fungerar i just arbetet med flyktingar förvånansvärt bra. Vi har en bra kontaktperson. Dock märks det att myndigheten i övrigt är ganska eftersatt på modernisering, tillgänglighet och beredskap.

4.2 Nyanländas bosättning och boende

Bostaden betraktas som en grundläggande social rättighet enligt svensk grundlag samt i internationella och europeiska konventioner. Bostaden utgör en viktig grund till ett tryggt och socialt liv, till deltagande i samhället och möjlighet till utveckling. FN har brutit ned vad rätten till bostad innebär i ett antal minimivillkor. Dessa säger bland annat att bostaden är lämplig endast om prissättningen är överkomlig, om bostaden har tillräcklig yta för umgänge och vila samt ligger på rimligt avstånd från skola, sjukvård och arbetstillfällen.

Nyanlända är nya på bostadsmarknaden. De har inte haft möjlighet att samla tid i bostadskö, är generellt en ekonomiskt svagare grupp, och har ofta inte hunnit skapa de nätverk som underlättar att hitta en bostad. Enligt bostättningslagen (2016:38) har kommuner ett direkt ansvar för vissa nyanlända och ska erbjuda en bostad efter anvisning. Kommunerna tar även emot nyanlända som på egen hand ordnat bostad i kommunen liksom direktinresta anhöriga, genom så kallad självbosättning. För gruppen självbosatta nyanlända har kommunen ett generellt bostadsförsörjningsansvar.

För år 2021 beslutade regeringen att totalt 7 500 nyanlända skulle anvisas till landets kommuner. Coronapandemin påverkade möjligheterna att anvisa enligt planering vilket fördröjde mottagandet och innebar att en högre andel än förväntat anvisades mot slutet av året. 45 av landets 290 kommuner hade ”0” i kommunal 2021. Ytterligare ett antal kommuner hade ett förväntat mottagande på anvisning utifrån 2021 års kommunal, men hade vid lägesbildsenkätens genomförande ännu inte tagit emot dessa personer. Mottagande av anvisade nyanlända under 2021 kan även ha skett utifrån 2020 års kommunal.

I enkäten ställdes en fråga om kommunen, under 2021, tagit emot anvisade enligt bostättningslagen. 220 kommuner svarade ja på frågan. De som svarade ja fick besvara påståendena nedan gällande bosättning och boende, resterande hänvisades direkt vidare till påståendena om självbosatta.

4.2.1 Kommunen erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt, antingen direkt vid mottagandet eller de närmaste åren efter anvisning:

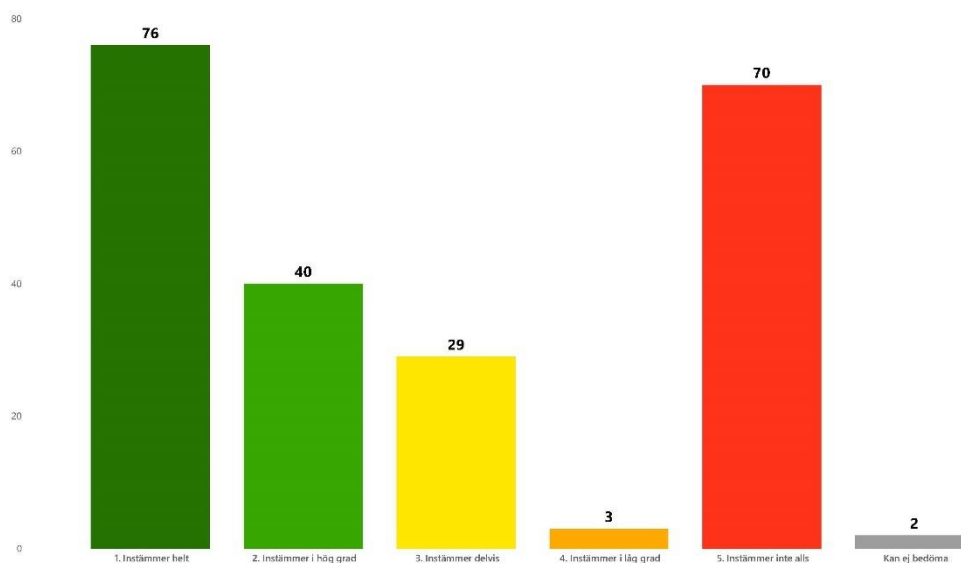

Diagram 4.1: Kommunen erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt, antingen direkt vid mottagandet eller de närmaste åren efter anvisning

Diagram 4.1 visar att ungefär hälften av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att de erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt. Samtidigt är det ungefär en tredjedel som *inte alls instämmer* med påståendet. Det liknar fjolårets resultat.

Det som framkommer i kommentarerna liknar också förra årets svar. Det som främst erbjuds är tillsvidarekontrakt direkt vid ankomst eller andrahandskontrakt som övergår i ett tillsvidarekontrakt efter en kortare tid eller efter några år. Det som framkommer i svaren från kommunerna som har svarat *instämmer delvis*, är att vissa grupper kan få tillsvidarekontrakt eller att man har möjlighet att få tillsvidarekontrakt efter en längre tid i kommunen. Det är också flera kommuner som uppger att de endast erbjuder boende i två år. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Förstahandskontrakt väntar vid mottagande eller de närmaste dagarna vid mottagande. Det beror på hur akut placeringen har skett.

*Andrahandskontrakt erbjuds vid mottagande.
Förstahandskontrakt erbjuds 2 år efter mottagande.*

Genom det kommunala bostadsbolaget efter ett år av skötsamhet.

Kommunen erbjuder korttidskontrakt på två år. Barnfamiljer har möjlighet att ansöka om ytterligare två år. Barnperspektivet beaktas.

Kommunen erbjuder nyanlända ett andrahandskontrakt under de två första åren av etableringstiden.

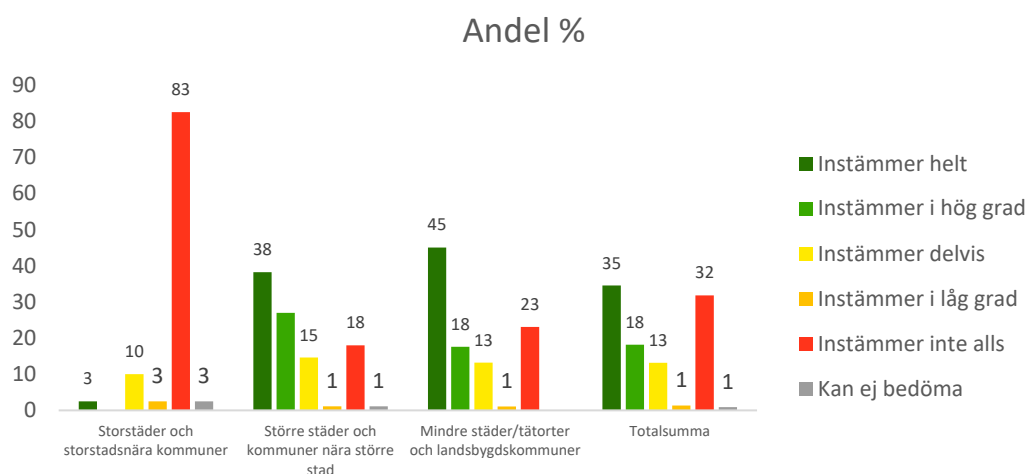

Diagram 4.2: Olika kommungruppers förmåga att erbjuda anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt, antingen direkt vid mottagandet eller de närmaste åren efter anvisning

Diagram 4.2 visar att det, likt förra året, främst är mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad som erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt, antingen direkt vid mottagandet eller de närmaste åren efter anvisning. Samtidigt ser vi att storstäder och storstadsnära kommuner där bland annat Stockholm, Göteborg och Malmö ingår, knappt erbjuder tillsvidarekontrakt alls.

4.2.2 Anvisade nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i kommunen:

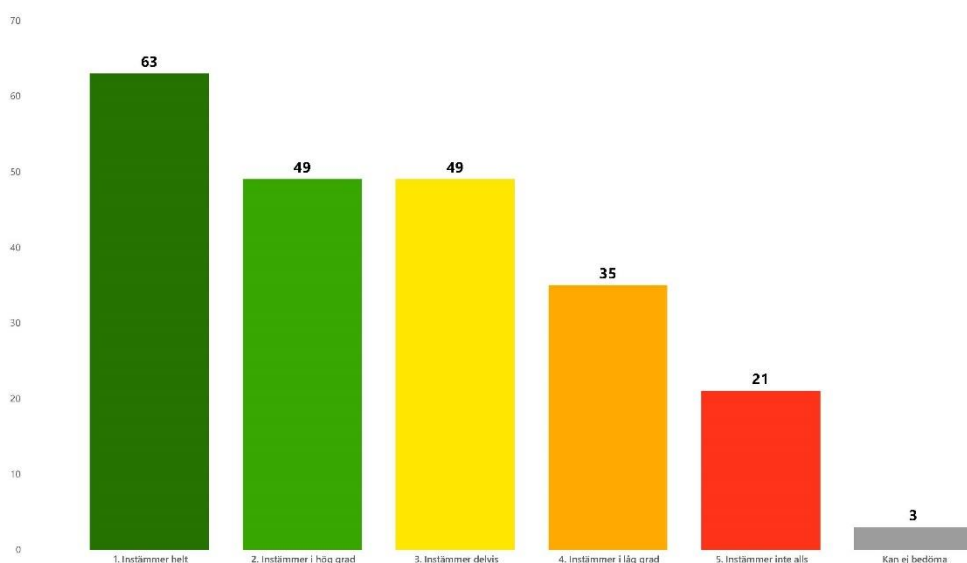

Diagram 5.1: Anvisade nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i kommunen

Utifrån diagrammet ovan kan vi utläsa att ungefär hälften av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett tillsvidarekontrakt/ förstahandskontrakt i kommunen. 73 procent har svarat instämmer, varav nära 30 procent *instämmer helt* i frågan. Samtidigt har var fjärde kommun svarat att de inte instämmer. Det är ingen större förändring jämfört med föregående år. Frågan är dock justerad – ”långsiktigt boende” är utbytt mot ”tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt”⁹. Kommentarererna tyder på att det främst är kommunen som tillhandahåller bostäder till nyanlända. Att hitta ett tillsvidarekontrakt på egen hand bedöms tämligen svårt. Bostadsbrist och långa kötider nämns bland annat som försvårande omständigheter, av de som inte svarat lika instämmande på påståendet. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Finns ett nära samarbete med kommunens bostadsföretag som har en god kontakt med de nyanlända som hyresgäster.

Kommunen bistår med detta.

Alla anvisade får tillsvidarekontrakt av kommunen. Men om man vill flytta vidare till en ny bostad, är inte kommunen delaktig och då kan det vara svårare att hitta bra lösningar.

Finns ej goda möjligheter att hitta förstahandskontrakt. Många kommuninvånare som konkurrerar om samma lgh i den kommunala bostadskön.

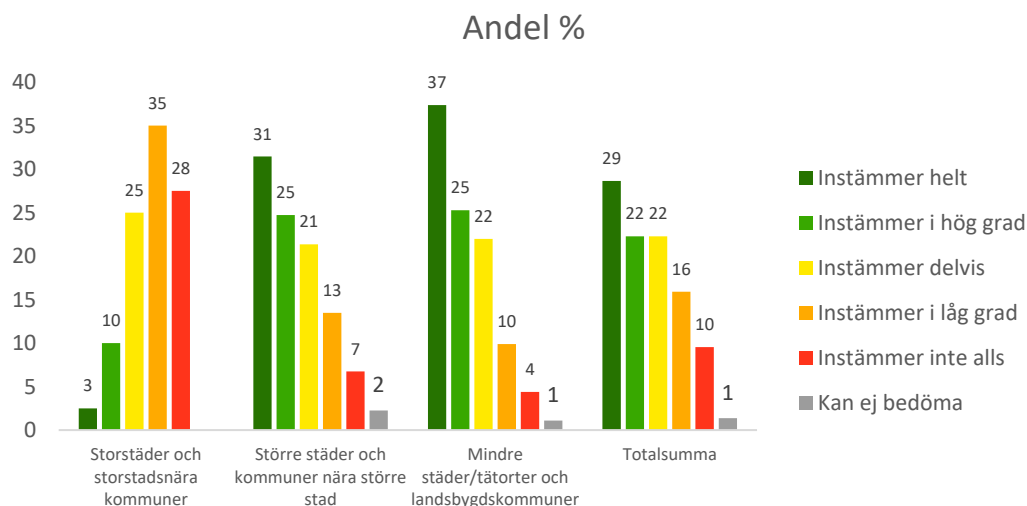

Diagram 5.2: Olika kommungruppers svar gällande anvisade nyanländas möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i kommunen

⁹ Lägesbilder 2020: ”Anvisade nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen”

Diagram 5.2 visar att det är enklast att hitta eller få ett tillsvidarekontrakt/förstahandskontrakt i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, följt av större städer och kommuner nära större stad. Det är betydligt svårare att få det i storstäder och storstadsnära kommuner.

4.2.3 Anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer:

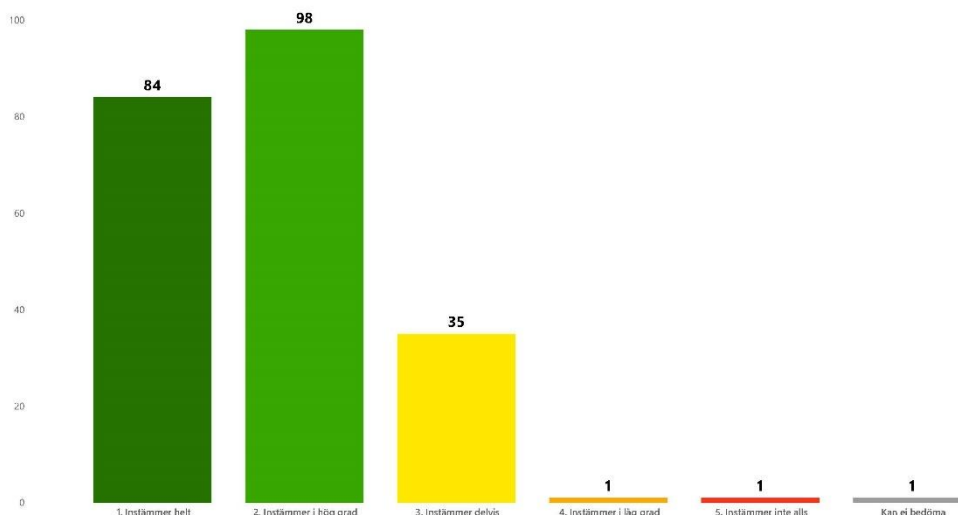

Diagram 6.1: Anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer

Diagram 6.1 visar, likt föregående års svar, att en klar majoritet av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer. En mindre andel instämmer delvis. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Samtliga anvisade bosätts genom kontrakt med allmännyttan och lägenheterna finns över hela kommunen med närhet till service och kommunikationer.

Buss och pendeltåg finns nära. Centrum med mat, apotek, VC, tandläkare etc på gångavstånd.

Oftast bosätts individer i huvudorten och där finns närhet till service och kommunikation. Övriga orter i kommunen kan bli aktuellt och där är något sämre.

4.2.4 Anvisade nyanlända bosätts i bostäder där högst två familjemedlemmar (vuxna och/eller barn) delar sovrum, och där familjen har ett eget kök och vardagsrum som inte används som sovrum:

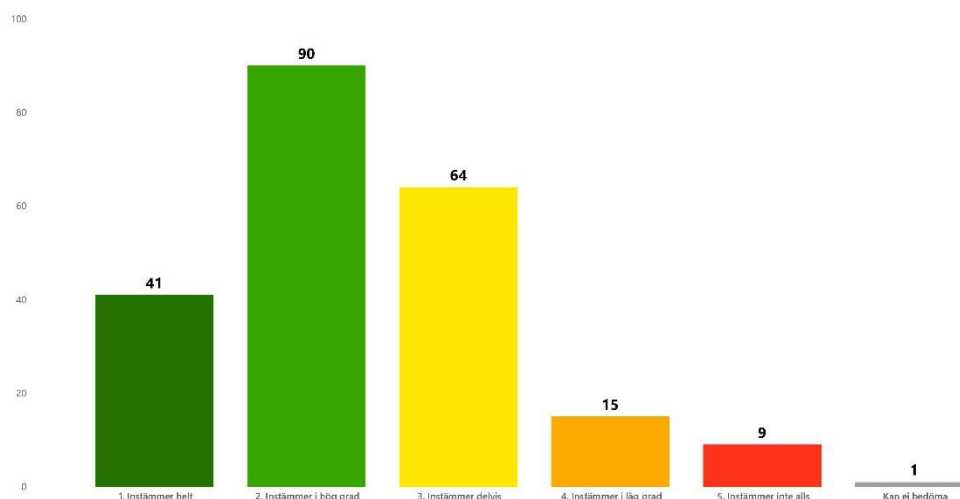

Diagram 7.1: Anvisade nyanlända bosätts i bostäder där högst två familjemedlemmar (vuxna och/eller barn) delar sovrum, och där familjen har ett eget kök och vardagsrum som inte används som sovrum

Diagram 7.1: visar att ungefär 60 procent *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet och en knapp tredjedel av kommunerna *instämmer delvis*. Frågan är omformulerad från föregående år och svaren är därför inte helt jämförbara. Justeringen genomfördes för att fånga trångboddhet på ett bättre sätt med utgångspunkt i det som brukar kallas trångboddhetsnorm 2¹⁰. Kommunerna som svarar instämmande i påståendet nämner att de oftast lyckas anpassa boende utifrån individens behov. De som instämmer delvis uppger att det kan bli trångbott för stora barnfamiljer då det ofta är brist på större lägenheter. Nedan följer kommunernas kommentarer:

Det finns en stor flexibilitet hos bostadsbolag som möter behoven.

Vi anpassar alltid boende efter familjens storlek. Exempelvis får en familj på 6 personer minst en 4a.

Om familjen är stor kan det vara svårt att uppnå att det ska vara högst två familjemedlemmar per sovrum och att vardagsrummet ska vara undantaget.

kommunens utbud av bostäder är starkt begränsat. i vissa bostäder kan 3 personer dela rum, i andra fler (dock större

¹⁰ [Trångbodda hushåll - Planering för bostadsförsörjning - Boverket](#)

boyta). få bostäder har vardagsrum som inte används som sovyta

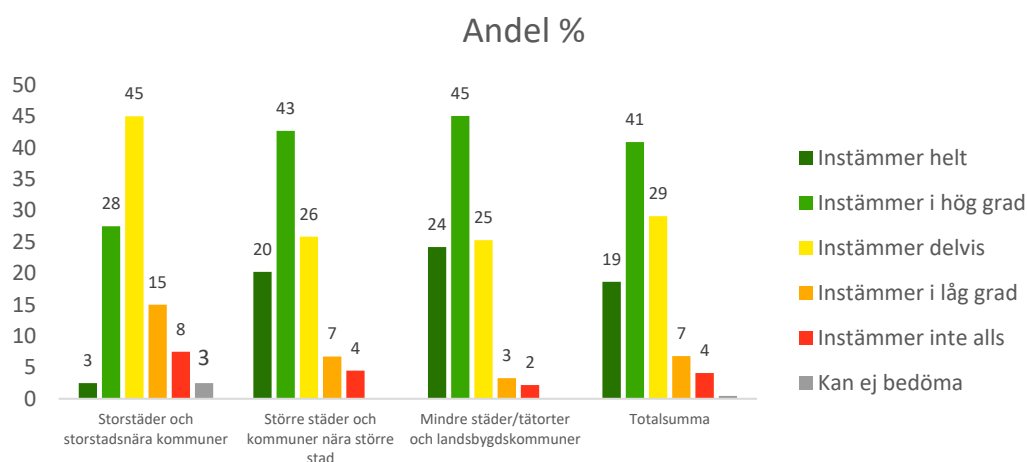

Diagram 7.2: Olika kommungruppers förmåga att bosätta nyanlända i bostäder där högst två familjemedlemmar (vuxna och/eller barn) delar sovrum, och där familjen har ett eget kök och vardagsrum som inte används som sovrum

Diagram 7.2 ovan visar att det är större risk att du som nyanländ hamnar i trångboddhet om du anvisas till storstäder och storstadsnära kommuner jämfört med övriga kommungrupper. En knapp fjärdedel har svarat instämmer ej (*instämmer i låg grad* eller *instämmer inte alls*) Utifrån kommunernas kommentarer så gäller det särskilt större barnfamiljer. En förklaring skulle kunna vara att mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad, generellt har ett större utbud av lägenheter som kan erbjudas målgruppen. Skillnader i svar skulle även kunna bero på vilken typ av bostäder som kommunerna erbjuder. Möjligtvis finns en större flexibilitet i ett ordinarie lägenhetsbestånd än till exempel i så kallade modulbostäder eller där kommunen använder fastigheter som tidigare avsetts för bland annat äldreboende.

4.2.5 Styrkor och svagheter i kommunens arbete med boende för anvisade nyanlända

Likt förra året är det flera kommuner som nämner samverkan som en styrka i kommunens arbete med boende för anvisade nyanlända, särskilt samverkan med det kommunala bostadsbolaget, men även privata värdar. Ett antal mindre kommuner lyfter att de har nära till samverkan, tack vare sin storlek. Det som bland annat beskrivs som en svaghet är att det saknas bostäder, särskilt större lägenheter. Några kommuner lyfter också att de lägenheter de får fördelade för målgruppen är i mer socialt utsatta områden, vilket ökar segregationen.

Styrkan är ett gott samarbete med bostadsföretag. Svaghet är svårigheten att få tag på större bostäder och handikappanpassade bostäder.

Liten kommun, lätt att samverka, korta bostadsköer

Styrkan är väl upparbetat samarbete med det kommunala bostadsbolaget. Det går ofta att hitta lösningar. Svagheten är att de flesta bostäder hittar vi i bostadsområden med socioekonomiska bekymmer. Det är här hyrorna är i den nivån att försörjningsstödet täcker bostadskostnaderna.

4.2.6 Kommunen har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation:

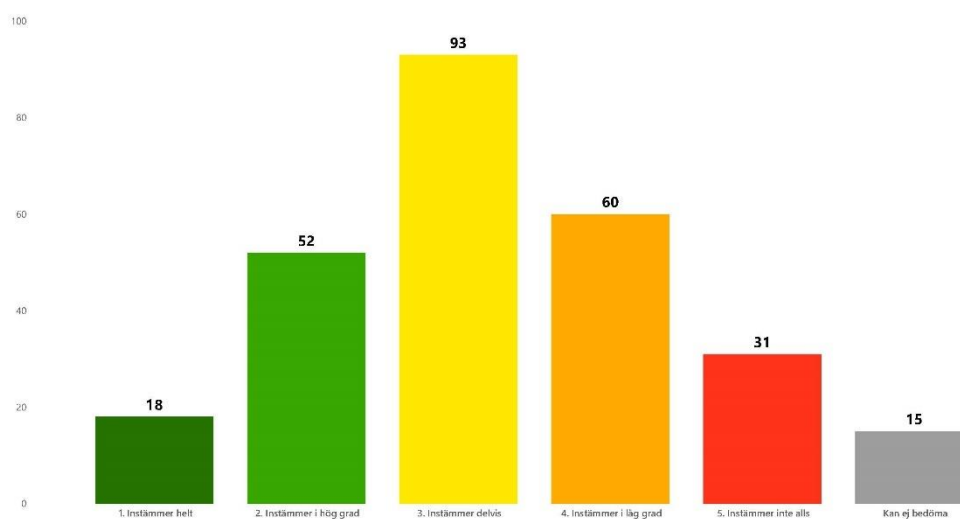

Diagram 8.1: Kommunen har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation

Stapeldiagrammet 8.1 visar att det är en viss spridning mellan svarsalternativen, men att flest kommuner har valt *instämmer delvis*. Resultatet liknar fjolårets. En del kommuner uppger att de har god information om vilka som flyttar in i kommunen, medan andra nämner att de inte har lika bra information om självbosatta som anvisade. Flera kommuner nämner att de kommer i kontakt med målgruppen först när de självbosatta tar kontakt med kommunen, till exempel vid ansökan om ekonomiskt bistånd.

Kommunen kommer tidigt i kontakt med de nyanlända inom ramen för skola, vuxenutbildning och ofta ekonomiskt bistånd. Kommunen har således god kännedom om boendesituationen.

Känner till och har kontakt med samtliga.

Inte i samma utsträckning som de anvisade. Det självbosatta har ofta en annan bakgrund. Kännedom om dem uppstår enbart om/när de söker stöd/hjälp i någon form.

Vi har inte mycket kunskap om denna grupp.

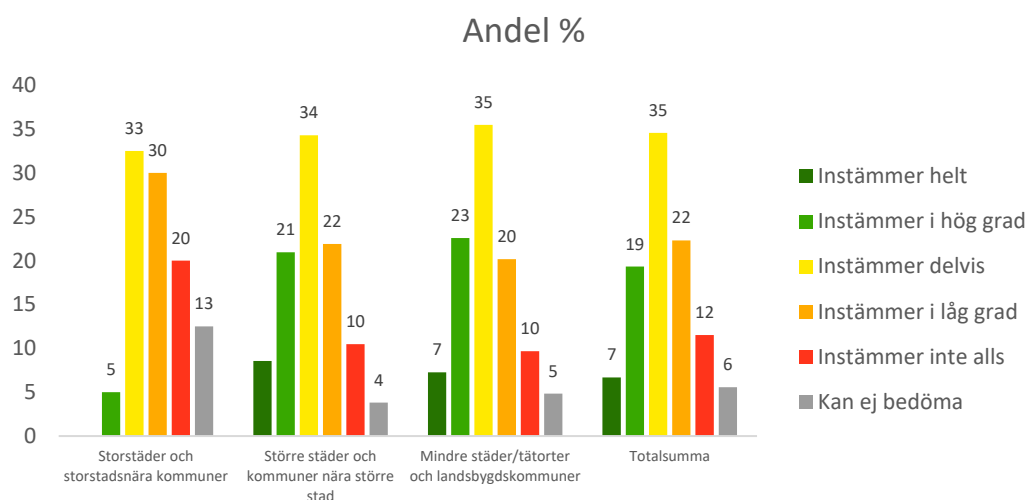

Diagram 8.2 Olika kommungruppers kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation

Diagrammet visar att det är snarlika resultat för mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner och större städer och kommuner nära större stad. De bedömer att de har ganska bra kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation. Det som sticker ut är att storstäder och storstadsnära kommuner inte instämmer i lika hög grad med påståendet som övriga kommungrupper. En tredjedel *instämmer inte* i frågan. De bedömer ofta att de har sämre kunskap om målgruppens bostadssituation än övriga kommungrupper. En förklaring skulle kunna vara att mindre och mellanstora kommuner, utifrån sin storlek, har en bättre överblick över vilka som flyttar in till kommunerna.

4.2.7 Kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov:

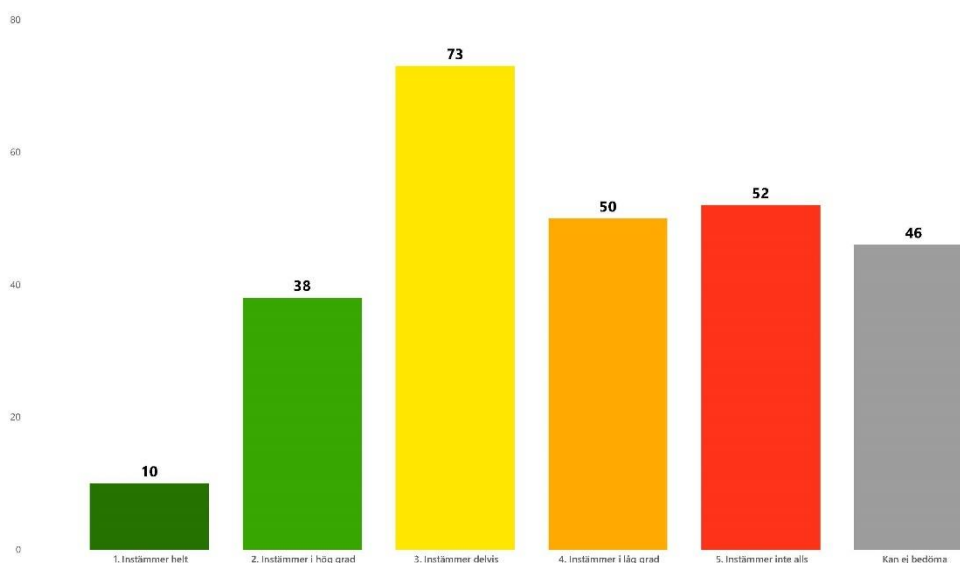

Diagram 9.1 Kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov

Av diagram 9.1 går det att utläsa att ungefär 40 procent *instämmer i låg grad* eller *inte alls* med påståendet att kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov. En dryg tredjedel *instämmer delvis* och resterande *instämmer helt*, i *hög grad* eller har valt svarsalternativet *kan ej bedöma*. Det är ändå något fler kommuner som är mer instämmande jämfört med förra året. De kommuner som är mer instämmande uppger bland annat att de har bra eller relativt god tillgång till bostäder och att man arbetar för att alla i kommunen ska leva i bra bostäder. De som inte instämmer i lika hög grad uppger att det finns en bostadsbrist och att de inte har möjlighet att erbjuda målgruppen boende. De som har valt *kan ej bedöma* uppger många gånger att de generellt inte har kunskap om självbosatta. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Vi har om policy att arbeta med alla nyanlända på samma villkor, oavsett om de bosätter sig själva eller kommer genom anvisning. Vi erbjuder samma hjälp till alla nyanlända

Vi har hyfsad balans på bostadsmarknaden, så det finns ibland lediga lägenheter i kommunen för de egenbosatta att få tag i. Dock är det nästan alltid i privata fastighetsägares bestånd.

Har liten/ ingen möjlighet att påverka, tillhanda bostäder för målgruppen

Stor bostadsbrist i kommunen. Finns inget politiskt beslut att kommunen ska tillhanda hålla bostäder till självbosatta.

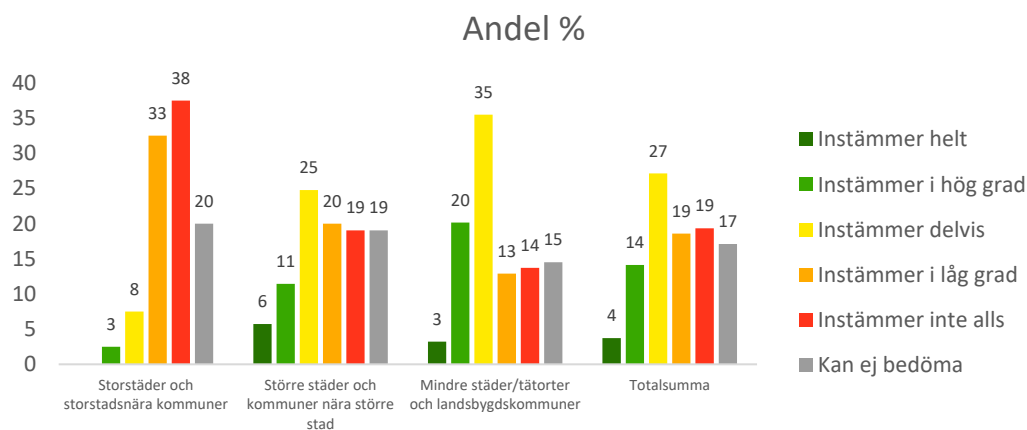

Diagram 9.2 Olika kommungruppers förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov

Diagram 9.2 visar att mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner bedömer att de i högre grad har möjlighet att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov än övriga kommungrupper. Det är liknande resultat som föregående år. Alla kommungrupper bedömer att de har bättre kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation än vad de har möjlighet att möta målgruppens bostadsbehov.

4.3 Skola och utbildning

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet och en grundläggande förutsättning för ett rikare liv. I Sverige är regeringens mål att vi ska ha en jämlik kunskapsskola och mål 4 och 10 i Agenda 2030 handlar om god utbildning för alla och minskad ojämlikhet. I jämlikhetskommissionens rapport *En gemensam angelägenhet SOU 2020:46* konstateras att ”Ett väl utbyggt utbildningssystem med hög lägstanivå på kvaliteten är ett av de starkaste instrumenten för att skapa och vidmakthålla ett jämlikt samhälle”.¹¹

Under de senaste tio åren har ungefär 400 000 individer fått uppehållstillstånd i Sverige. En stor andel (1/3) av dem är barn.¹² För att nyanlända och asylsökande barn ska få samma förutsättningar att lyckas i skolan som övriga elever krävs särskilda insatser. Det handlar bland annat om introduktionsinsatser, studiehandledning på modersmål men också en väl fungerande kontakt mellan skola och elevens vårdnadshavare. Stöd kan utjämna ojämlika förutsättningar och leda till jämlikare utfall.

I den här delen är det mellan cirka 30 och 60 kommuner som valt svarsalternativet *kan ej bedöma*. Det beror främst på att gymnasium saknas i kommunen eller att svarande inte fått tag på berörd kollega som kan besvara frågan.

4.3.1 Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom förskola, grundskola och gymnasium:

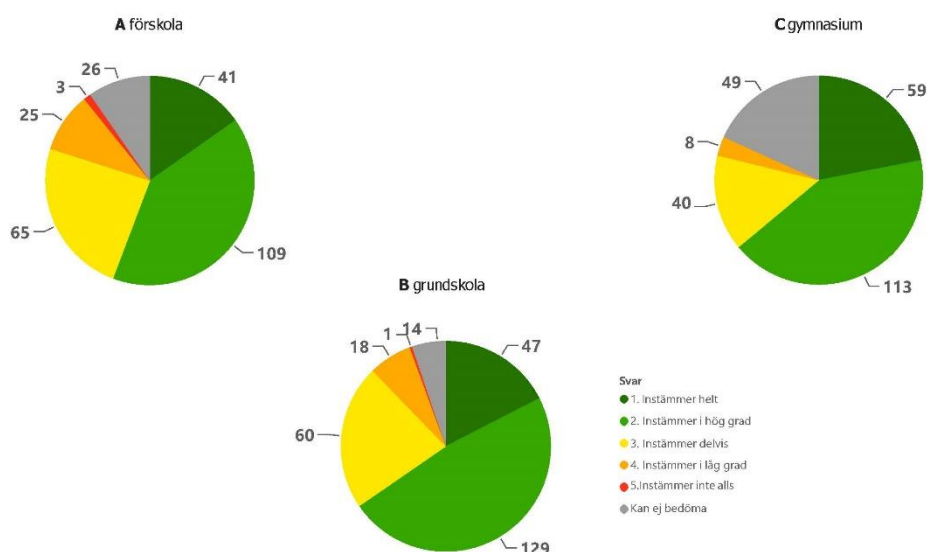

Diagram 10.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom förskola, grundskola och gymnasium

Cirkeldiagrammen ovan (diagram 10.1) visar att kommunerna generellt bedömer att de har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom förskola, grundskola och gymnasium. Majoriteten har valt *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad*, men det är också en del som valt

¹¹ [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 2 \(regeringen.se\)](#)

¹² [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 1 \(regeringen.se\)](#)

instämmer delvis. Vad gäller gymnasium är det ett flertal som har valt kan ej bedöma. Många kommuner uppger att de har introduktionsinsatser för mottagande av nyanlända elever. I praktiken innebär detta alltifrån att en eller några skolor i en kommun har introduktionsinsatser till ett systematiserat/formaliserat mottagande med riktlinjer och samsyn som gäller alla skolor i hela kommunen. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Numera lång erfarenhet av mottagande av nyanlända och asylsökande elever. har gett bra rutiner. Eleverna startar i förberedelseklass, men med klasstillhörighet i "vanlig" klass. Eleverna integreras allteftersom de är redo utifrån sina språkkunskaper.

Vi har god beredskap för mottagande inom alla tre skolformerna. Pågående utvecklingsarbete genomförs med Skolverket "Nyanländas och flerspråkiga elever".

Grundskola och förskola har rutiner för introduktionen. Grundskolan har lite mer formaliserat mottagande än förskolan. Kommunen har ingen egen gymnasieskola

Enstaka skolor har goda introduktionsinsatser, men det är inte utbrett i alla våra skolor. Nyanlända elever koncentreras ofta i vissa skolor vilket kan göra det svårt för de berörda skolorna att hinna med att genomföra kartläggningar i rätt tid.

I dagsläget har vi inga särskilda insatser inom förskola, men i januari 2022 startas introduktionsförskola. Grundskolan förbereder för ny mottagningsenhet då den tidigare avvecklats för ett par år sedan.

4.3.2 Kommunen har god förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk:

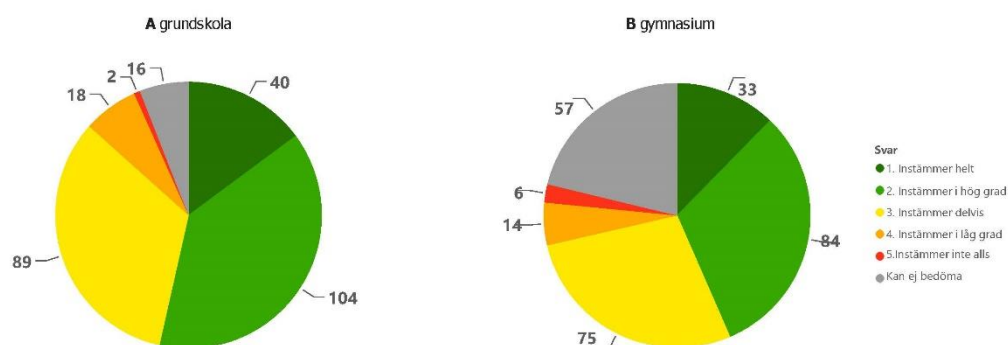

Diagram 11.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk

Diagram 11.1 visar att hela 87 procent av kommunerna instämmer i frågan avseende grundskola, varav 15 procent *instämmer helt*. Drygt 70 procent instämmer i motsvarande fråga för gymnasieskolan, varav 12 procent *instämmer helt*. Det bör tilläggas att det också är runt 20 procent som valt *kan ej bedöma* vad gäller gymnasiet. Kommentarererna visar en viss spridning i förmågan att kunna erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk. De som är mer instämmande uppger att de kan erbjuda stöd på många olika språk, medan de som *instämmer delvis* eller i lägre grad uppger att det helt beror på vilket språk som avses. Det anses svårt inom vissa mindre språkgrupper. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Kommunens Flerspråkighetsenhet har drygt 30 modersmålslärare/studiehandledare anställda, vilka representerar 20 olika språk.

Vi har en väl inarbetad struktur kring arbetet med modersmål och studiehandledning. Allt från anmälan som en e-tjänst till organisering av modersmålsverksamheten och studiehandledning. Vi har även modersmål som fjärrundervisning. En svårighet som finns är när det inte finns modersmålslärare inom ett språk trots många försök till rekrytering.

Det är avhängigt vilket språk det gäller. Större språkgrupper i regel inga problem. Finns dock digitala alternativ som kan fungera vid mindre språkgrupper.

Svårt att hitta, särskilt inom vissa språkgrupper. Samtidigt är många som kommer mycket språksvaga.

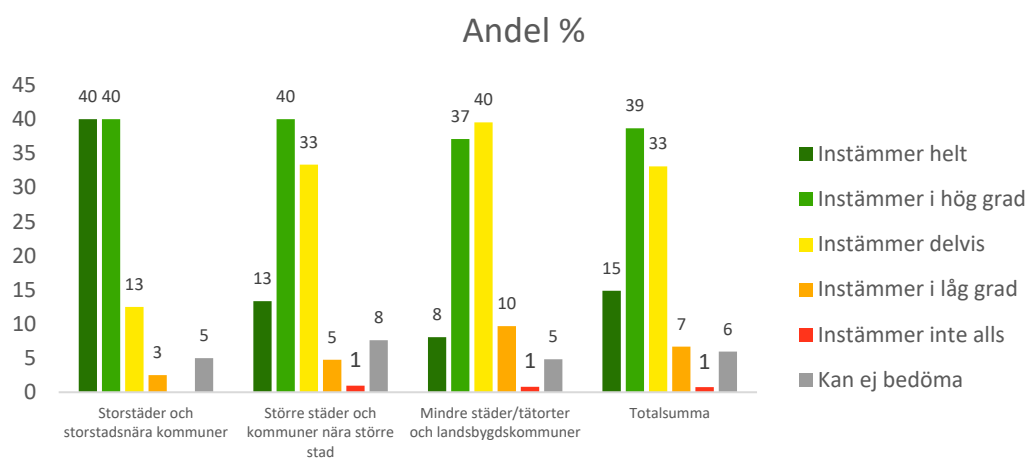

Diagram 11.2: **Grundskola.** Olika kommungruppers förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehundledning på modersmål eller på elevens starkaste språk

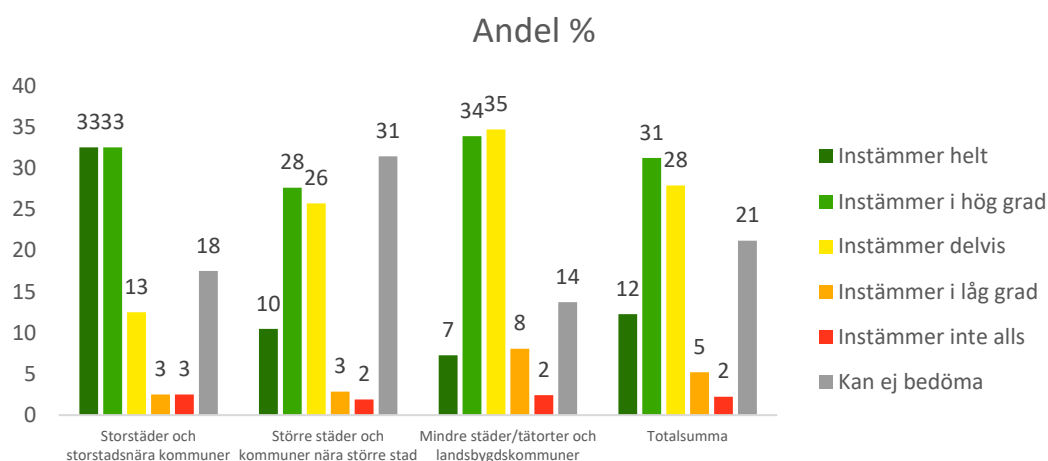

Diagram 11.3: **Gymnasium.** Olika kommungruppers förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehundledning på modersmål eller på elevens starkaste språk

En jämförelse mellan kommungrupperna (diagram 11.2 och 11.3) visar att storstäder och storstadsnära kommuner, likt förra året, har bäst förmåga att erbjuda nyanlända och asylsökande elever studiehundledning på modersmål eller på elevens starkaste språk. Det gäller för såväl grundskola som gymnasium. Det är ingen större skillnad mellan kommungrupperna mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad. En möjlig förklaring skulle kunna vara att storstäder, till följd av sin storlek, har ett större utbud och därmed möjlighet att kunna erbjuda studiehundledning på modersmål än övriga kommungrupper.

4.3.3 Kommunen har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare:

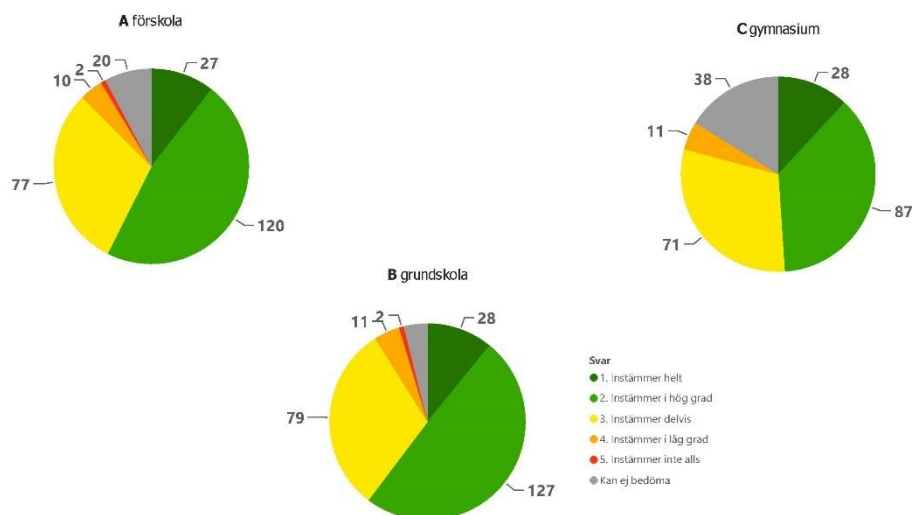

Diagram 12.1: Kommunen har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare

Av diagram 12.1 går det att utläsa att 57 procent av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* i att de har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare vad gäller förskola och 60 procent avseende grundskola och något under hälften vad gäller gymnasiet. Det är också omkring en tredjedel som valt *instämmer delvis* för alla nivåer. Vad gäller gymnasiet är det fler som valt alternativet *kan ej bedöma*. Flera kommuner uppger att de bjuder in till ett introduktionssamtal och att modersmålslärare är en viktig länk mellan skola och föräldrar under terminerna. En del kommuner uppger att de erbjuder riktade föräldramöten och/eller föräldramöten med tolk till nyanlända föräldrar. De som inte är lika instämmande i sina svar bedömer bland annat att det är svårt med språket vid kommunikationen med nyanlända föräldrar. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Skolan har goda former för samverkan för detta, dels via de språkstöd som finns, lärare och med hjälp av tolkar, dels med hjälp av kommunens integrationsverksamhet som har stor kännedom om målgruppen och samverkar med skolorna i och kring kommunen.

Mycket stöd av modersmålslärare och alla lärare förstår vikten av att samverka med hemmet.

Vid kontakter med vårdnadshavare finns flerspråkighetsenhetens personal att tillgå, vilket är en stor fördel då de är väl insatta i skolans verksamhet. Personalen anlitas ofta vid utvecklingssamtal och föräldramöten inom grundskolan.

Mycket av kommunikationen sker via våra digitala system. Vi översätter till viss del information till de största språken som vi

har identifierat. Vi har vårdnadshavare som är analfabeter och vi behöver bli bättre på att hitta sättet att nå den gruppvårdnadshavare som annars riskera att missa viktig information.

Vi har svårt att kommunicera med vårdnadshavare då det blir svårt med språket. Använder telefontolk - betyder längre tidsutdräkt innan möte då tolk måste bokas i förskott. Saknar möjlighet till spontan kontakt

4.3.4 Styrkor och svagheter i kommunens arbete med förskola/grundskola/gymnasium i mottagandet av nyanlända och asylsökande:

Styrkor som flera kommuner lyfter är att det finns upparbetade rutiner och god samverkan för mottagandet av nyanlända och asylsökande elever, generellt. Det som nämns som svagheter är bland annat att det är svårt att rekrytera studiehandledare på modersmål, särskilt gällande vissa språk.

Förskola/skola: Liten kommun därmed sårbart att hitta studiehandledare och språkstöd. Särskilt svårt med inom vissa språk som inte är så vanliga. Skulle behöva förbättra information till vårdnadshavare på andra språk. Skulle behöva fler behöriga SVA-lärare. Kommunen har en central funktion som har överblick och som arbetat i många år för att bygga nätverk och rutiner.

Styrkor: Tydliga rutiner och struktur i mottagande av nyanlända elever.- Samtliga modersmåls lärare / studiehandledare tillhör gemensamt arbetslag, de har dessutom tillhörighet i arbetslag med klass-eller ämneslärare.

En utmaning är att många, i synnerhet kvotflyktingar ofta har väldigt stora kunskapsluckor och är otroligt resurskrävande. Vi har även svårigheter att rekrytera personal som talar elevernas språk och olika dialekter.

Styrkor: Byggt kompetens och resurser finns. God samverkan över förvaltningsgränser. Svagheter: Tendens till bostadssegregering leder till hög in och utflyttningstakt på vissa skolor.

En styrka är samverkan med Skolverket i riktade insatser för nyanländas lärande, en svaghet är att vi saknar studiehandledning på vissa språk

Förutom att det har kommit många barn under 18 år till Sverige har allt fler personer med kort eller ingen formell utbildning tagits emot.¹³ Utbildningsbehoven är således stora även bland vuxna, speciellt för kvinnor, varför detta också är en jämställdhetsfråga. Personer med kort utbildning har

¹³ [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 1 \(regeringen.se\)](#)

många gånger en långsam studieprogression och riskerar därmed att bli utskrivna från sfi. För att nyanlända med olika bakgrund och skilda behov ska kunna integreras i samhället och på arbetsmarknaden behövs riktade och individanpassade insatser och samverkan mellan flera olika aktörer. Mot bakgrund av detta ställde länsstyrelsen frågor om vuxenutbildningens möjlighet att tillgodose dessa behov.

4.3.5 Kommunen har god förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning, sfi och samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov:

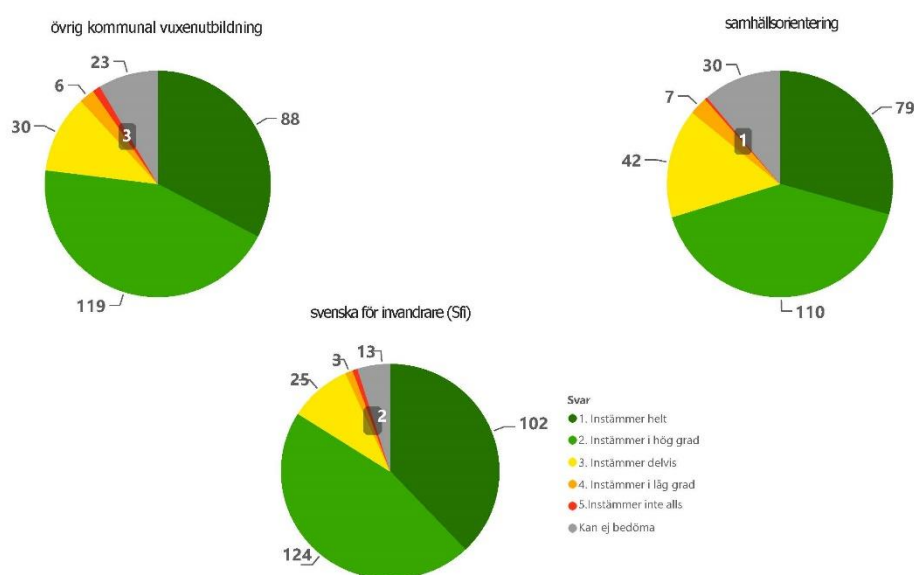

Diagram 13.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning, sfi och samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov

Diagram 13.1 visar att merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendena. Kommentarer som kommunerna har lämnat ger dock en mer nyanserad bild. Kommunerna nämner bland annat att de erbjuder ett stort utbud av olika kurser, dag, kväll och på distans. Men de lyfter också att det finns utmaningar med att till exempel erbjuda anpassad utbildning för de med allra kortast skolbakgrund. Vad gäller samhällsorienteringen tar vissa kommuner upp att det ibland tar tid att få ihop grupper på ovanliga språk och att det kan bli långa resvägar för de nyanlända. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

SFI-skolorna har ingen kö och finns på bra avstånd med goda kommunikationer i närliggande kommuner.

Vi erbjuder SFI dag- och kvällstid. Grundkurser på plats eller på distans [...]

Vi har få anordnare som erbjuder studieväg 1 och därmed är kundvalet begränsat. Vi har även få alternativ för de elever som

önskar kombinera sina sfi-studier med övriga studier på grundläggande och/eller gymnasial nivå

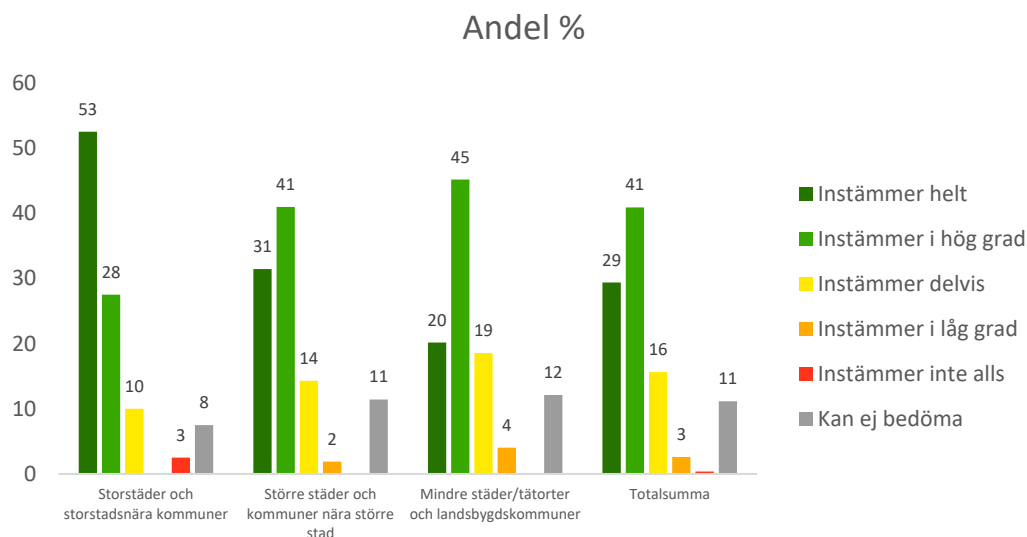

Diagram 13.2: **Samhällsorientering.** Olika kommungruppers förmåga att erbjuda samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov

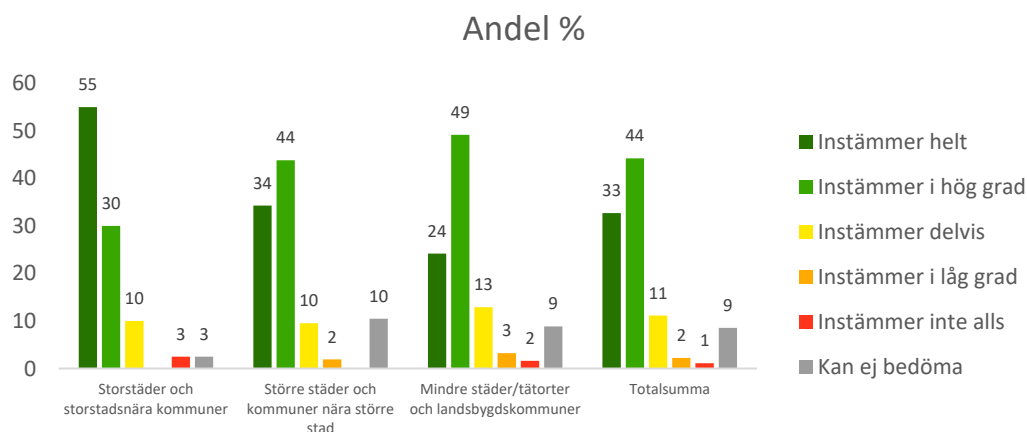

Diagram 13.3: **Övrig kommunal vuxenutbildning.** Olika kommungruppers förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning utifrån elevens olika förutsättningar, intressen och behov

En jämförelse mellan kommungrupper (diagram 13.2 och 13.3) visar att en majoritet instämmer i frågan om att ha förmåga att erbjuda övrig kommunal vuxenutbildning och samhällsorientering utifrån elevens olika förutsättning, intressen och behov. Storstäder och storstadsnära kommuner har en något bättre förmåga än övriga kommungrupper. Det finns ingen tydlig skillnad mellan kommungrupperna vad gäller sfi.

4.3.6 Kommunen har god förmåga att erbjuda vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå (t.ex. kurser i matematik, samhällskunskap, engelska, orienteringskurser) för personer som omfattas av utbildningsplikten:

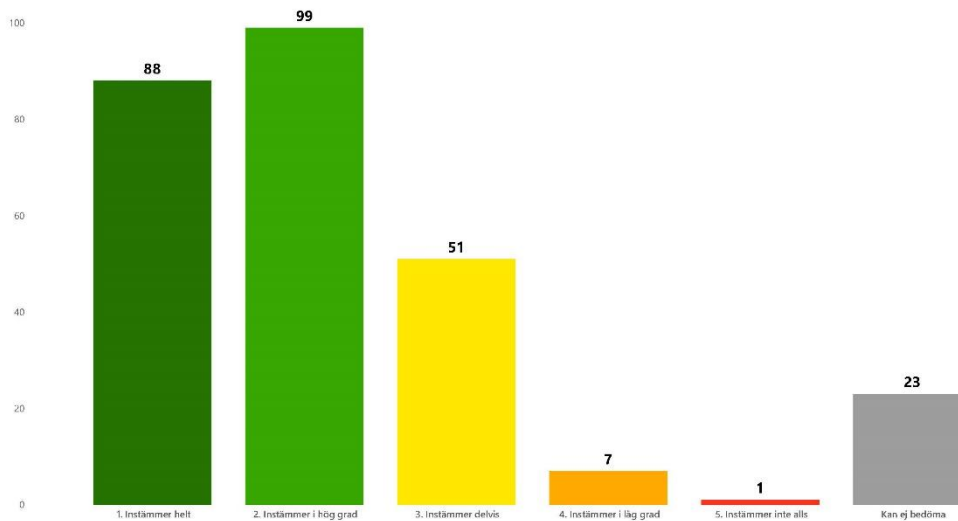

Diagram: 14.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för personer som omfattas av utbildningsplikten

Stapeldiagrammet 14.1 visar att merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* i att de har god förmåga att erbjuda vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för personer som omfattas av utbildningsplikten. Knappt 20 procent *instämmer delvis*. Kommentarererna varierar. Det som framkommer är att kommunerna bedömer att utbudet många gånger finns, men att målgruppen ofta saknar förutsättningar att ta till sig kunskapen i kurserna på grund av begränsade kunskaper i svenska, studieovana och begränsad digital kunskap.

Vi erbjuder grundläggande och gymnasial vuxenutbildning i egen regi och i samverkan med andra kommuner. Elever inom utbildningsplikt erbjuds dessutom orienteringskurser inriktad mot arbetsliv/arbetsmarknadskunskap och praktik.

[...] Det är svårt att tillgodogöra sig dessa kurser utan kunskaper i svenska eller engelska. Det är många som är kortutbildade och skulle behöva få undervisning på sitt modersmål om de ska kunna ta till sig någon kunskap.

Kommunen bedriver vuxenutbildning i egen regi och kan erbjuda utbildning. Dilemmat är att vi inte alltid får information om vilka som ingår i utbildningsplikten genom Af.

Många personer som omfattas av utbildningsplikten har varit analfabeter eller haft kort skolbakgrund och det har varit svårt att hitta grundläggande orienteringskurser som passar dem. Dessutom har nästan alla kurser varit på distans och det har

gjort det ännu svårare för korttidsutbildade att genomföra kursen.

Kommunen har väldigt lite att erbjuda dom som har utbildningsplikt.

4.3.7 Kommunen har god förmåga att anpassa samhällsorienteringen till förändringar i mottagandet av nyanlända (t.ex. minskat deltagarunderlag):

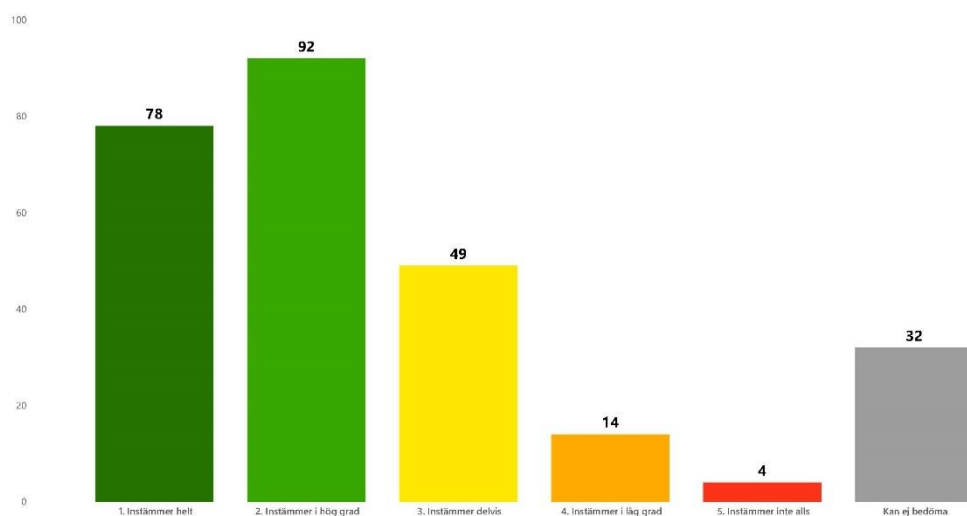

Diagram 15.1: Kommunen har god förmåga att anpassa samhällsorienteringen till förändringar i mottagandet av nyanlända

Diagram 15.1 visar att en klar majoritet *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad* med påståendet. Knappt 20 procent *instämmer delvis*. Det som många kommuner nämner är att de har möjlighet att anpassa samhällsorienteringen till förändringar i mottagandet genom att de har byggt in en viss flexibilitet i systemet. Samverkan med andra kommuner nämns också som bra förutsättningar för att kunna anpassa utbildningen. De som har valt *instämmer delvis* uppger bland annat att det är svårt att få ihop grupper och att behålla lärare när inflödet är lågt. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Utifrån mottagning/inflyttning av olika språkgrupper anpassas undervisningen. Flexibla lösningar där vi klarar alla språk. (Personal som arbetar som SFI lärare med annat modersmål än svenska är utbildade kommunikatörer.) och kan vid behov starta SO undervisningsgrupper.

Genom vår samverkan med andra kommuner så ger det oss goda förutsättningar.

Brist på SO- kommunikatörer för mindre språkgrupper. Målet är att ge samhällsorientering på modersmålet, vilket i vissa fall kan göra att väntetiden kan bli längre.

Antalet deltagare sjunker, vilket kräver nya samarbetsformer med närliggande kommuner.

Kommunen har kommunikatörer på vissa språk, men om det kommer nya språkgrupper så finns idag ingen möjlighet att snabbt anpassa/rekrytera för detta.

4.3.8 Beskriv styrkor och svagheter i kommunens arbete med sfi, övrig kommunal vuxenutbildning och samhällsorientering i mottagandet av nyanlända:

Styrkorna och svagheter som kommunerna nämner rör främst sfi. Det som bland annat lyfts är att man har en fungerande och flexibel verksamhet, brett utbildningsutbud, hög kompetens bland lärarna, och att man kan individanpassa i stor utsträckning. Som svagheter nämns, som tidigare, bland annat att det är svårt att nå ut till elever med kort skolbakgrund, att många har låg progression och att samarbetet med Arbetsförmedlingen brister. Andra kommuner nämner att utbud finns, men att det inte alltid är anpassat för målgruppen. Vidare lyfter ett antal kommuner utmaningen med att kunna erbjuda samhällsorientering på vissa språk. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Styrkor inom SFI är att det finns ett stort elevunderlag som möjliggör ett varierat och flexibelt utbildningsupplägg, dag, kväll, helg, distans, flex [...].

Sfi har en mycket hög lärarbehörighet bland pedagogerna, kreativa och flexibla pedagoger som tar sig an utvecklingsarbete [...].

SFI så som den är uppbyggd idag fungerar inte för målgruppen som är illitterata eller lite språkkunniga och de blir utskrivna då de inte kan uppnå kunskapskraven.

En ytterligare svårighet är att det finns få skolor som vill erbjuda de lägre studiekurserna inom SFI vilket gör att det kan vara svårt att få plats åt elever med låg studiebakgrund.

Svårigheterna är att hitta en heltäckande utbildning för kortutbildade. De utbildningsbehovet behöver ske på heltid och finansieras med stora resurser.

Svårighet att tidigt kunna erbjuda SO på modersmålet till nyanlända från små och/eller ovanliga språk [...].

4.4 Socialtjänst

I vissa kommuner ligger mottagandet av nyanlända på socialförvaltningen medan det i andra kommuner är organiserat i en annan förvaltning. Oavsett vilket kommer många nyanlända av olika anledningar i kontakt med socialtjänsten varför Länsstyrelsen ställde frågor om det i enkäten.

4.4.1 Kommunen har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten:

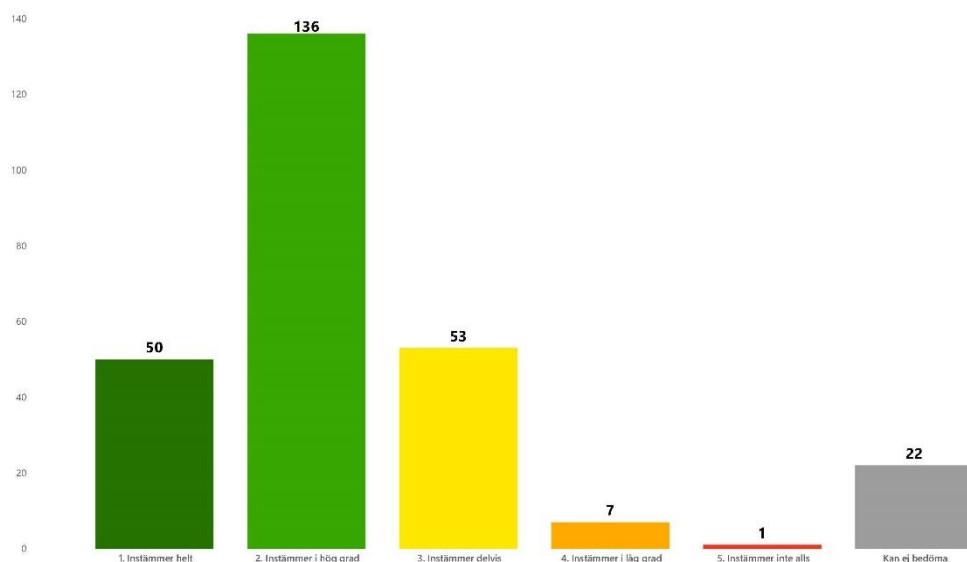

Diagram 16.1: Kommunen har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten

Stapeldiagrammet 16.1 visar att merparten av kommunerna bedömer att de har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten. Det är ungefär liknande resultat som förra året. De kommuner som instämmer med påståendet tar upp att de har utarbetade rutiner och arbetssätt för att hjälpa målgruppen. De som inte instämmer i lika hög grad nämner bland annat att samverkan inom kommunen inte fungerar och att det är svårt att få tag i tolk. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

Kommunen har stor erfarenhet av möte med nyanlända och väl inarbetade rutiner för möten. Tolk finns att tillgå snabbt.

Vi har en god grundorganisation med hög kompetens som är anpassningsbar samt att vi redan har anpassat oss vid flera tillfällen för att möta aktuellt behov.

Nyanlända betraktas som vilka övriga invånare som helst med samma rättigheter till stöd.

Bristfällig samverkan, bristfälliga insatser som ej är anpassade till målgruppens behov.

4.5 Ensamkommande barn och unga

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för ensamkommande barn i form av att utreda behov av stöd, placeringsform och andra insatser. Det finns möjlighet att få ersättning från Migrationsverket för insatser upp till 21 år. Barnkonventionen och dess fyra grundprinciper liksom flertalet av målen i Agenda 2030 är särskilt viktiga i arbetet med ensamkommande barn och unga då de redan från start är en mycket utsatt grupp som har särskilda utmaningar. För att utfallet ska bli mer jämlikt mellan olika grupper behöver samhället genomföra särskilda insatser för ensamkommande barn och unga.

Antalet ensamkommande barn och unga som kommer till Sverige har minskat. Under 2021 var det endast 507 asylsökande ensamkommande barn och 96 som överfördes som kvotflyktingar.

I den här delen är det mellan cirka 30 och 90 kommuner som valt svarsalternativet *kan ej bedöma*. Det beror främst på att de saknar ett mottagande av ensamkommande barn och unga under perioden som avses eller att svarande inte fått tag på berörd kollega som kan besvara frågan.

4.5.1 Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för:

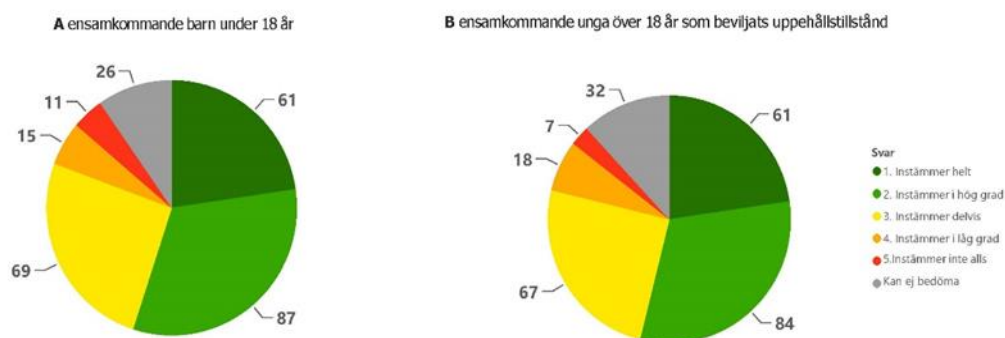

Diagram 17.1: Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 och ensamkommande unga över 18 år

Diagram 17.1 visar att ungefär hälften av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendena. En fjärdedel har valt *instämmer delvis*. Det är också en del som valt *kan ej bedöma* för båda svarsalternativen. Det som många nämner är att de ofta erbjuder ensamkommande barn under 18 år HVB (behöver dock ej vara i egen regi) eller familjehem och ensamkommande unga över 18 erbjuds någon form av stödboende. De som *instämmer delvis* och *i lägre grad* nämner att de inte längre har HVB i egen regi utan får köpa plats av en annan aktör. Bostadsbrist nämns också som en utmaning.

Ensamkommande under 18 kan erbjudas stödboende och/ eller familjehem. Ensamkommande över 18 år med uppehållstillstånd kan erbjudas stödboende med möjlighet till att ta över hyreskontrakt.

Under 18 år placeras den unge i familjehem och över 18 år i familjehem. På grund lågt inflöde är uppgiften utmanande varje gång. Finns inte längre någon personal kvar riktad mot målgruppen.

Kommunala HVB boende har vi avvecklat, familjehem blir aktuellt för de EKB under 18 år som kommer. Kan vara svårt hitta rätt familjehem. EKV kan bli beviljad Arton+ stöd vilket innebär att kommunen tecknar hyreskontrakt på lägenhet. Lite lättare att hitta lägenheter som passar.

4.5.2 Kommunen har god förmåga att anpassa insatser för att möta individuella behov och motverka social problematik och att barn avviker:

Diagram 18.1: Kommunen har god förmåga att anpassa insatser för att möta individuella behov och motverka social problematik och att barn avviker

Av diagrammet ovan (diagram 18.1) går det att utläsa att hälften av kommunerna *instämmer i hög grad* eller *instämmer helt* med påståendet. En tredjedel har valt *instämmer delvis*. Kommunerna som är instämmande nämner att det finns kompetens, erfarenhet och rutiner för arbetet med målgruppen. De som inte är lika instämmande uppger bland annat att barnen placeras i en annan kommun eller att man inte har några särskilda insatser för målgruppen.

Lång erfaren av att arbeta med målgruppen. Det finns rutiner för att motverka social problematik.

Det finns god kompetens och erfarenhet av att möta ensamkommande barn samt att uppmärksamma utreda deras behov av ev insatser. Interna öppenvårdsinsatser som kan matcha barnens behov finns att tillgå.

Kommunen har en väl utbyggd öppenvård att tillgå som även finns till för målgruppen. Den erfarenhet vi har är att avvikandet oftast är kopplat till avslagsbeslut. Rutiner har framtagits för att minska risken för att barn avviker samt öka kunskap för vad vi behöver göra om barnet försvinner.

De personer som är under 18 år får individuella behov tillgodosedda. För de vuxna finns dåligt stöd att få då det inte finns en samordnad organisation som jobbar med detta.

4.5.3 Kommunen har god förmåga att anpassa kapaciteten i mottagandet av ensamkommande barn och unga till förändrade behov:

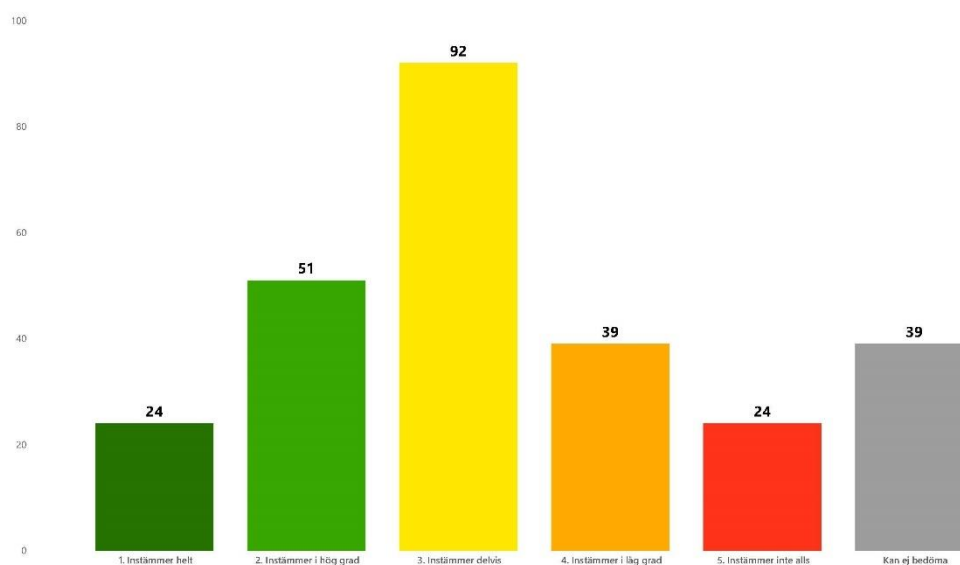

Diagram 19.1: Kommunen har god förmåga att anpassa kapaciteten i mottagandet av ensamkommande barn och unga till förändrade behov

Diagram 19.1 visar att flest kommuner har valt *instämmer delvis* vad gäller förmågan att anpassa kapaciteten i mottagandet av ensamkommande barn och unga till förändrade behov. I övrigt är det i stort en jämn fördelning mellan instämmande och mindre instämmande svar. Det ska tilläggas att nästan 15 procent har valt *kan ej bedöma*. De som instämmer med påståendet lyfter att de har en flexibilitet och möjlighet att relativt snabbt ställa om till förändrade behov. Andra kommuner som *instämmer delvis* tar upp att det beror på hur många ensamkommande barn det skulle röra sig om. Av de som inte instämmer med påståendet är det många som tar upp att de saknar boendelösningar och personella resurser. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

I kommunen finns flexibilitet och vilja att anpassa verksamheten efter behov.

Upp till en viss nivå, en större ökning skulle betyda en utmaning för organisationen.

Vi har dragit ner större delen av verksamheten utifrån det minskade antalet EK. Hur snabbt vi kan ställa om är svår bedömt, det beror antalet och på hela kommunens verksamhet som boenden etc

Kommunen har tvingats montera ner den verksamhet som tidigare fanns för målgruppen. Därmed finns inte längre personal kvar som är riktad direkt till målgruppen.

Svårigheter föreligger då vi saknar beredskap kring boendalternativ. Vi har avvecklat våra tidigare boenden.

4.5.4 Kommunen följer gällande regionala rutiner avseende ensamkommande barn som försvinner:

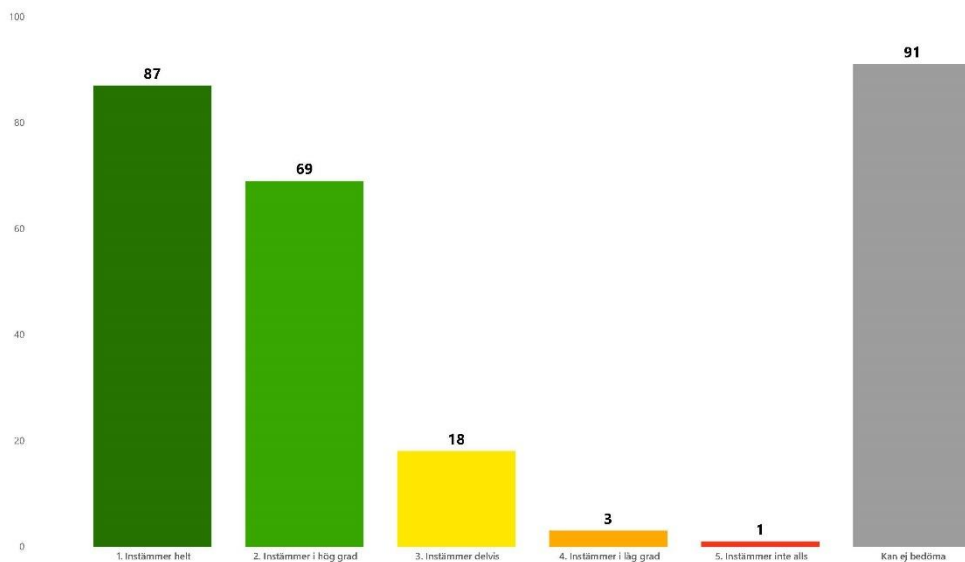

Diagram 20.1: Kommunen följer gällande regionala rutiner avseende ensamkommande barn som försvinner

Diagrammet ovan (diagram 20.1) visar att mer än hälften av kommunerna har valt *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad* med att det följer gällande regionala rutiner avseende ensamkommande barn som försvinner. Värt att notera är att en tredjedel har valt *kan ej bedöma*. Många av kommunerna som instämmer tar upp att de följer de rutiner som finns. De som har valt *kan ej bedöma* uppger olika anledningar till det. I vissa fall saknar svarande information, i andra fall kan det vara att kommunen inte tagit emot några ensamkommande barn den senaste tiden, eller att rutiner saknas.

Vi har kunskap och kännedom om den.

*Vi följer de regionala rutiner som upparbetats mellan
länsstyrelsen, polis och socialtjänsterna i regionen*

*Eftersom vi inte har haft några försvinnanden I år så går det
inte att bedöma.*

4.5.5 Kommunen har god förmåga att skyndsamt:

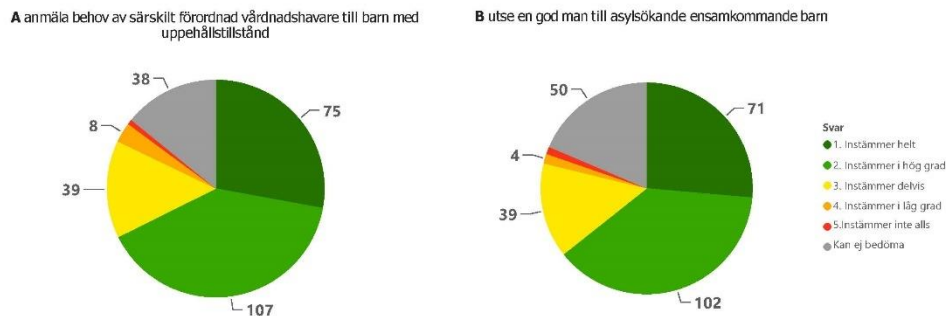

Diagram 21.1: Kommunen har god förmåga att skyndsamt anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till barn med uppehållstillstånd och utse en god man till asylsökande ensamkommande barn

Diagram 21.1 visar att merparten av kommunerna har valt *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad* i båda påståendena. Det är cirka 15 procent som *instämmer delvis*. Det är också ett flertal kommuner som har valt *kan ej bedöma* på båda påståendena. Resultatet liknar fjolårets. Kommunerna som instämmer uppger bland annat att de har god tillgång till såväl god man som särskilt förordnad vårdnadshavare. De som instämmer i lägre grad tar bland annat upp att det är långa handläggningstider och/eller att de inte tagit emot några ensamkommande barn under perioden som avses. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

God tillgång på god man och vårdnadshavare.

Vi har några gode män som enbart tar uppdrag riktade till ensamkommande barn så det går väldigt fort, dock är det inte så många ensamkommande barn vi får i dagsläget

Lång handläggning och svårt att rekrytera vårdnadshavare.

Kan ej bedöma på grund av inte haft ett mottag av EKU under perioden dock tror vi inte att det blir ett bekymmer eftersom vårt förväntade mottag är så pass lågt.

4.5.6 Styrkor och svagheter i kommunens arbete med mottagande av ensamkommande barn och unga:

Kompetent och engagerad personal är det flera kommuner som lyfter som en styrka i sammanhanget. Likaså att man har byggt upp en gedigen erfarenhet efter att ha tagit emot många ensamkommande barn under en längre tid. Svagheter som flera kommuner nämner är att kommunens egna stödboenden och HVB har lagts ned. Det minskade antalet som kommer nu påverkar också möjligheten att behålla personal. Kompetens går således förlorad.

Styrka är att vi har erfarenhet sedan tidigare kvar i organisationen samtidigt har personalen nu idag andra arbetsuppgifter. Svaghet är därmed att vi inte har någon personal riktad till målgruppen.

Styrkor: Väl upparbetat arbetssätt, personalen är kunnig, erfaren och engagerad. Både då på myndighets- och utförarsidan. Infrastruktur finns för kontakt med sjukvård och skola.

Styrkor: finns hög kompetens och rutiner efter det stora mottagandet. Svagheter: saknar boendelösningar i egen regi.

Rapporten har författats av Sandra Norrman, Länsstyrelsen i Stockholms län. Ärendet har beslutats av Länsråd Johan Blom efter föredragning av integrationsutvecklare Michella Zayat.

Johan Blom

Länsråd, Länsstyrelsen i Värmlands län

Ärendet har beslutats digitalt och saknar därför underskrift

5 Bilagor

1. Rapport Länsstyrelsen Blekinge
2. Rapport Länsstyrelsen Dalarna
3. Rapport Länsstyrelsen Gotland
4. Rapport Länsstyrelsen Gävleborg
5. Rapport Länsstyrelsen Halland
6. Rapport Länsstyrelsen Jämtland
7. Rapport Länsstyrelsen Jönköping
8. Rapport Länsstyrelsen Kalmar
9. Rapport Länsstyrelsen Kronoberg
10. Rapport Länsstyrelsen Norrbotten
11. Rapport Länsstyrelsen Skåne
12. Rapport Länsstyrelsen Stockholm
13. Rapport Länsstyrelsen Södermanland
14. Rapport Länsstyrelsen Uppsala
15. Rapport Länsstyrelsen Värmland
16. Rapport Länsstyrelsen Västerbotten
17. Rapport Länsstyrelsen Västernorrland
18. Rapport Länsstyrelsen Västmanland
19. Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland
20. Rapport Länsstyrelsen Örebro
21. Rapport Länsstyrelsen Östergötland
22. Kartor

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland